

MALMÖ HÖGSKOLA
FAKULTETEN FÖR
KULTUR OCH SAMHÄLLE

Galna fruntimmer

Könsrelaterade maktstrukturer i TV-serien Fröken Frimans krig

Mad Women

Gendered power structures in the TV-series Fröken Frimans krig [Miss Friman's War]

Elin Sandborg & Kajsa Hägg

Foto: Peter Cederling

Medie- och kommunikationsvetenskap

Kandidatuppsats, 15 hp

Vårterminen 2014

Handledare: Margareta Melin

Abstract

Med hjälp av kritisk diskursanalys undersöks om könsrelaterade maktstrukturer finns i SVT:s dramakomediserie *Fröken Frimans krig* och en diskussion förs kring hur dessa strukturer kan cirkulera i samhället. Utifrån en feministisk ansats är syftet att synliggöra och kritisera en del av de maktstrukturer som finns bland män och kvinnor i medier i Sverige. I analysen används främst hegemonisk maskulinitet, rum/plats och strategi/taktik som teoretiska begrepp för att förstå maktstrukturer. Vidare är även diskurs och representation viktiga begrepp.

Resultatet av studien är att det kopplat till hegemonisk maskulinitet, plats/rum och strategi/taktik finns könade maktstrukturer som ger män mer makt än kvinnor i medier. Kvinnor kan dock utnyttja olika taktiker och sin position i den hegemoniska maskuliniteten för att skapa sig mer makt. Denna undersökning diskuterar även hur man genom att synliggöra och kritisera kan skapa förändring mot ett mer jämställt samhälle.

Titel: Galna fruntimmer: Könsrelaterade maktstrukturer i TV-serien *Fröken Frimans krig*.

Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap, 15 hp

Vårterminen 2014

Författare: Elin Sandborg och Kajsa Hägg

Fakultet: Kultur och Samhälle, Malmö Högskola

Institution: Konst, kultur och kommunikation (K3)

Handledare: Margareta Melin

Examinator: Bo Reimer

Sökord: *Fröken Frimans krig*, feminism, maktstrukturer, medier, SVT, kritisk diskursanalys, hegemonisk maskulinitet, rum, plats, strategi, taktik, diskurs, representation, meningsskapande, genus, kön, medie- och kommunikationsvetenskap.

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning.....	2
1.1 Arbetsfördelning.....	2
2. Syfte och frågeställningar.....	3
3. Bakgrund och problemformulering.....	4
4. Fröken Frimans krig.....	5
5. Teoretiskt perspektiv.....	7
5.1 Feministisk epistemologi.....	7
5.2 Kritik mot feminismen.....	10
6. Teoretiska begrepp.....	11
6.1 Representation och mening.....	11
6.2 Diskurs.....	12
6.3 Inkodning/avkodning.....	13
6.4 Hegemonisk maskulinitet.....	13
6.5 Plats och rum.....	15
7. Tidigare forskning.....	17
8. Metod och metodologi.....	19
8.1 Faireloughs kritiska diskursanalys.....	20
8.2 Vanliga fallgropar inom kritisk diskursanalys.....	22
8.3 Validitetsdiskussion.....	23
9. Presentation och tolkning av empiri.....	24
9.1 Axel och Lottie.....	25
9.1.1 ”Jag envisas!”.....	25
9.1.2 ”Vårt hem!”.....	26
9.1.3 ”Det är inget hem längre, det är ett fängelse!”.....	27
9.2 Frithiof och Rut.....	29
9.2.1 ”Jag tror du har helt rätt som alltid!”.....	29
9.2.2 ”Ja, folk har ju redan sin uppfattning om den här sortens kvinnor”.....	32
9.3. Emmy.....	34
9.3.1 ”Påverka? Hur skulle det se ut?”.....	34
10. Medier, samhälle och mening.....	38
10.1 En kritisk blick på analysen.....	41
11. Hur lång tid är tillräckligt?.....	42

Referenslista

1. Inledning

“*Det är en ny tid. Lyft blicken, så ser du den*” – Fröken Friman

Fröken Frimans krig är en historisk skildring om kvinnors kamp för lika rättigheter i början av 1900-talet. I denna uppsats undersöker vi om denna skildring kan visa maktstrukturer bland kvinnor och män och diskuterar hur dessa strukturer cirkulerar i samhället idag. Genus och kön är två av de viktigaste faktorerna i identitetsskapande och i hur samhället organiseras (Harding, 1986: 18). Uppfattningen om genus och kön skapas genom historiska och sociala processer. Det är alltså socialt konstruerat, och inte en naturlig ordning (Connell, 1995: 95f; Connell, 2009: 115). Gentemot detta vill vi undersöka hur könad makt kan produceras *och* reproduceras på olika sätt, genom medier, platser, relationer, språk och andra semiotiska handlingar – med utgångspunkt i Fröken Frimans krig.

Genom den vetenskapliga feminismen kan vi synliggöra och kritisera diskurser och maktstrukturer. Den kritiska ansatsen är viktig och vi är alltså inte neutrala, utan har en tydlig teoretisk och politisk utgångspunkt. Kritisk diskursanalys utger ett ramverk för teori och metod som kan kopplas till vår feministiska grund. Vi tittar således på språk och andra semiotiska handlingar för att kunna synliggöra eventuella maktstrukturer.

1.1 Arbetsfördelning

I detta arbete har vi arbetat tätt ihop. Detta ser vi som en fördel då vi hela tiden har haft dubbla par ögon för att se till att vi gör rimliga tolkningar. Vi har skrivit separat men det finns ingen del i uppsatsen som inte båda två har varit en del av på något sätt. Vi har dock haft olika fokus som den ena har haft största ansvaret för. Elin Sandborg har fokuserat mest på feministisk vetenskapsteori och Kajsa Hägg på metod och metodologi. I tolkning och analys har vi tillsammans kommit fram till resultat i stora drag men sedan fokuserat på olika delar i skrivandet. Vi har varit noga med att båda två ska ha bidragit med lika mycket.

2. Syfte och frågeställningar

Med hjälp av kritisk diskursanalys undersöker vi om det finns könade maktstrukturer i Fröken Frimans krig (framöver förkortat FFK). Det vidare syftet är att diskutera och kritisera könade maktstrukturer som finns i medier. Vi är medvetna om att det inte går att titta på medier i sin helhet utan väljer därför att titta just på en specifik serie. Valet av serie grundas i att FFK tydligt visar maktstrukturer eftersom serien handlar om detta och det blir därmed ett pedagogiskt val. En kritisk ansats och ett politiskt ställningstagande är en primär del i detta arbete då vi vill vara en del i en process för jämställdhet genom att ta upp och undersöka ämnet. Vi ställer oss alltså inte neutrala, något vi menar skulle vara meningslöst för ett forskningsprojekt som detta.

- Finns det diskurser och maktstrukturer i serien Fröken Frimans krig? Hur ser de ut? Hur tar de sig uttryck? Hur förhandlas och förändras dessa under seriens lopp?
- Hur kan maktstrukturerna i serien kopplas till hegemonisk maskulinitet?
- Hur kan makten kopplas till de Certeaus *plats* och *rum*? Hur utövas och utmanas makten genom användandet av *strategi* och *taktik*?

I analysen börjar vi med att titta på konkreta aspekter i materialet, alltså vad som händer, vad som sägs och hur det sägs. Vi diskuterar vad dessa konkreta skildringar har för betydelse för karaktärerna i serien och för handlingen i sig. Vi försöker därefter koppla ihop det med hegemonisk maskulinitet, rum, plats, strategi och taktik. Sedan för vi en diskussion om samhällsstruktur, mening och mediet i sig. Slutligen sätter vi på våra kritiska glasögon för att kunna föra en diskussion kring resultatet.

3. Bakgrund och problemformulering

Medier är utan tvekan en stor del av våra liv idag. Dess representationer har påverkan på samhället eftersom människor till stor del använder medier för att skapa sig en bild av världen (Bruhn Jensen, 2009: 27; Dahlgren, 2012: 417). Medierna formar samhället, men det är även samhället som formar medierna i ett meningsutbyte. Mening är således cirkulärt. På så sätt har medierna stor makt över hur vi ser på genus och kön (Jarlbro, 2006: 148) – och därav också de maktstrukturer som finns kring dessa. Dessa faktorer gör det både viktigt och intressant att studera maktstrukturer i medier. Enligt R.W. Connell är strukturer “[...] de varaktiga eller vidsträckta mönstren för sociala relationer [...] inom samhällsteorin [...]” (2009: 103).

Vidare så är kön och genus en av de viktigaste variablerna i identitetsskapande och kvinnor blir oftast underordnade män, vilket gör dem till en essentiell del i denna undersökning.

In virtually every culture, gender difference is a pivotal way in which humans identify themselves as persons, organize social relations, and symbolize meaningful natural and social events and processes. And in virtually all cultures, whatever is thought of as manly is more highly valued than what is thought of as womanly (Harding, 1986: 18).

Denna tankegång kan förklaras av de processer som sker i ett samhälle, så som historiska och kulturella tankegångar och händelser som en refererar till när en pratar om kvinnor och män (Connell, 2009: 115). Eftersom genusroller utvecklas på detta sätt är de en tydlig del av en diskurs, som också påverkas av liknande processer (ibid.: 123). Att analysera diskurser är därför en viktig del i att se genus- och maktstrukturer och hur dessa representeras i medier. Detta arbete har stark relevans till medie- och kommunikationsvetenskapen i och med faktorerna som nämns ovan och för att det finns ett intresse för starkare genusperspektiv inom medieforskningen. Det är viktigt att MKV-forskare, som har specialiserad kunskap om medier, inte helt överlåter denna forskning till genusvetarna som kan ha en förenklad förståelse och analys kring medier (Gray & Lotz, 2013). Ffk står som ett intressant exempel av en medietext som kan undersökas för att avslöja eventuella könade maktstrukturer. Viktigt att poängtera är att vi i denna uppsats utgår från Sverige, vi menar inte att allt som diskuteras är allmängiltigt i hela världen.

4. Fröken Frimans krig

För att identifiera vilka maktstrukturer det finns i medier måste en text väljas ut, där vi hämtar vår empiri från och som står som ett utdrag av en större helhet. Det hade självklart varit omöjligt att analysera samtliga medietexter. Valet av just Fröken Frimans krig gjordes utifrån flera faktorer. Maktstrukturer, feminism och kritik finns på två nivåer eftersom själva serien handlar om detta samtidigt som undersökningen tar de utgångspunkterna i teori, metod och analys. Strukturer som dessa kan vara komplicerade och svåra att komma åt. På så vis är FFk ett pedagogiskt val eftersom serien tar upp och synliggör dem. Att serien är nyproducerad, omtalad och att det inte finns någon tidigare forskning kring den gör dessutom att vi kan få fram spännande resultat.

Vidare tar serien tydligt upp feminism som är ett dagsaktuellt ämne, vilket tyder på samspelet mellan medier och samhälle. Serien är gjord av Sveriges Television (SVT) och public service-faktorn är en anledning till valet av FFk eftersom public service bland annat har som mål att främja folkbildningen (<http://www.svt.se/omsvt/fakta/public-service/det-har-ar-public-service> 2014-04-04). FFk utgör slutligen en lagom mängd material att undersöka inom given tidsram.

FFk är en serie i tre delar som visades på SVT under december 2013 och januari 2014. SVT kallar serien för en tittarsuccé (<http://www.svt.se/froken-frimans-krig/klart-for-ny-sasong-av-froken-frimans-krig> 2014-03-31). Serien är baserad på boken *Svenska Hem - En Passionerad Affär* av Monika Björk och Eva Kaijser som i sin tur är baserad på verkliga händelser. Så här skriver SVT om serien på deras hemsida:

Inte alla strider är blodiga

I julhelgen sänds miniserien Fröken Frimans krig, en dramakomedi i tre delar inspirerad av en sann historia om klass- och kvinnokamp under tidigt 1900-tal. I titelrollen ser vi Sissela Kyle.

Framför kameran finns en mycket stark ensemble. Utöver Sissela Kyle görs andra stora roller av Maria Kulle, Frida Hallgren, Sofia Ledarp, Lena T Hansson, Ulla Skoog, Allan Svensson, Gustaf Hammarsten med flera.

I berättelsens centrum finns Dagmar Friman (Sissela Kyle) som flyttar hem till Sverige efter att ha bott i flera år hos goda vänner i suffragetrörelsens London. Hon är en rättfram och på ytan osentimental kvinna som äntligen ser en möjlighet att förverkliga sina drömmar om ett självständigt liv och ett rättvisare samhälle.

Handlingen kretsar kring Svenska Hem, ett livsmedelskooperativ som startades uteslutande av och för kvinnor. Det gjordes med brinnande passion och i ilsken protest – mot manssamhället och mot det utbredda fusket och snusket i livsmedelsbranschen.

Stadens manliga livsmedelshandlare såg till en början ingen anledning till oro över det befängda projektet. Men ju närmare kvinnorna kom att förverkliga sin idé, desto mer spred sig nervositeten. Tänk om fruntimren skulle stjäla deras kunder? Eller dumpa priserna, om de arbetade själva i butiken?

Alla karaktärer är fiktiva men många av händelserna kring Svenska Hem är hämtade från verkligheten.

Serien bygger på ett originalmanus av Pernilla Oljelund. Regissör är Mikael Hellström och producent är Maria Nordenberg som tidigare bland annat gjort Torka aldrig tårar utan handskar (<http://www.svt.se/froken-frimans-krig/inte-alla-strider-ar-blodiga> 2014-03-28).

Materialet beställde vi som forskare/studenterna av Kungliga Bibliotekets Arkiv för Bild och Ljud.

5. Teoretiskt perspektiv

I detta avsnitt förklarar och diskuterar vi vårt teoretiska perspektiv. Som nämnt tidigare så tar vi en feministisk utgångspunkt i denna studie. Inom feministisk vetenskapsteori finns det många inriktningar som skiljer sig åt. Det finns också många sätt att se på de olika inriktningarna. Ett sätt är att det finns förstavågsfeminism, andravågsfeminism, postfeminism och tredjevågsfeminism och att det inom dessa finns flera smalare varianter så som black-feminism (Laughey, 2007: 100ff). Första vågen fanns främst under tidigt 1900-tal och de kämpade för grundläggande rättigheter så som kvinnlig rösträtt (ibid.). Det är en version av detta som finns representerat i FFK och man kan säga att kvinnorna i Svenska Hem är förstavågsfeminister. Inom andravågsfeminismen (1960-tal och framåt) finns ett fokus på ideologier, diskurser och representationer och huvudfrågorna är kvinnors lika rättigheter i arbetslivet, sexuellt, socialt o.s.v. (ibid.; Byerly & Reviere, 2013: 677f). Andravågsfeminister tror följaktligen på ett patriarkat. Postfeministerna däremot tror inte att det finns ett patriarkat längre. De menar att slaget är vunnit och att kvinnor kan skapa egna identiteter fritt och att detta i sig är stärkande. Centrala begrepp är personligt val, individen och girl power (Laughey, 2007: 115ff; Lazar, 2009: 339). Vad är det som är centralt för feminismen i stort? Feminismen har en kritisk ansats (Jaggars, 1989: 170). Den vetenskapliga feminismen uppkom som en kritik mot mansdominansen inom forskningen och är alltså grundad från början i kritisk ansats (Alvesson & Sköldberg, 2008: 353). Inom feministisk forskning är kön och genus centralt (även om det kan vara på olika sätt), det finns ofta ett fokus kring makt, dominans och (o)jämlighet med och det finns ett synsätt att relationer är socialt konstruerade (ibid.: 351f). De flesta feminister är överens om att genus är termen för den sociala identiteten, som också är socialt konstruerad. I *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1999 [1990]) ifrågasätter dock litteraturprofessorn Judith Butler detta koncept. Hon diskuterar hur kön och genus är eller inte är beroende av varandra och om även kön är socialt konstruerat. I denna uppsats ser vi kön som en kategorisering och genus som den sociala identiteten.

5.1 Feministisk epistemologi

Professor Sandra Harding skriver om den feministiska vetenskapsteorin och vill flytta fokuset från "the woman question in science" till hennes boks titel: *The Science Question in Feminism* (1986). Det finns för oss två saker som är extra intressanta i Hardings bok: diskussionerna kring ståndpunktsepistemologi och objektivitet. Ståndpunktsepistemologi är

teorin om att kvinnor och män har olika perspektiv och kan se och uppleva saker olika (Harding, 1986: 142; Harding, 1991: 120). Kvinnor har bl.a. blivit nervärderade, inte låtits vara utgångspunkt inom forskning och inte tillåtits vara med och skapa förutsättningarna för vetenskapen och andra institutioner av samhället (Harding, 1991: 120ff). Detta gör att kvinnor och män har olika perspektiv enligt den feministiska ståndpunktsepistemologin och kan därav frambringa olika sorters kunskap. Ståndpunktsfeminismen påstår att de som kan utnyttja skillnaderna, kan få “scientific advantage” (ibid.: 120).

Enligt Harding (1991: 120) fokuserar ståndpunktsepistemologin på skillnaden mellan könen, men kan inte denna princip användas för att förstå sig på kunskap generellt? Finns det inte skillnader i perspektiv och kunskapsskapande mellan alla personer, inte bara mellan kvinnor och män? Det är ju mer än endast kön som skapar en persons perspektiv på världen; klass, etnicitet och olika erfarenheter av sexism och rasism är exempel på faktorer som utöver att vara kvinna eller man påverkar hur en ser på världen och därför också vad för kunskap en kan frambringa. Det menar vi i denna uppsats. Forskares perspektiv tar oss vidare till objektiviteten som Harding skriver om:

A maximally objective science, natural or social, will be one that includes a self-conscious and critical examination of the relationship between the social experience of its creators and the kinds of cognitive structures favored in its inquiry (Harding: 1986: 250).

Inom feminismen är det centralt att belysa sin ståndpunkt och sitt perspektiv och belysa att någon annan hade kunnat tolka datan annorlunda och inte minst valt annat problemområde och annan data (Jaggar, 1990: 167). Detta har kommit att bli en viktig del av den feministiska epistemologin: att vara objektiv genom att visa sin subjektivitet. I denna uppsats utgår vi från det synsättet, och det har blivit en självklarhet både inom många delar av feminismen och inom vårt program, Medie- och kommunikationsvetenskap på Malmö Högskola. Men när Harding först skrev om detta på 1980-talet var det inte lika självklart. I *The Science Question in Feminism* skriver Harding om vad feminismen ska bli, feminismen var ny inom vetenskapen då. Harding skriver:

[...] I doubt that in our wildest dreams we ever imagined we would have to reinvent both science and theorizing itself in order to make sense of women's social experience (Harding, 1986: 251).

Det komplicerade låg i att frågor om genus inte passade in i den befintliga vetenskapliga

strukturen som generellt är skapad av vita män. Det går inte att förstå sig på kvinnors sociala upplevelser i den strukturen, därför behövs vetenskaplig feminism (Harding, 1991: 105).

I *Love and Knowledge: Emotion in Feminist Epistemology* (1989) diskuterar Alison Jaggar känslor som begrepp och dess närvaro inom vetenskapen. Jaggars teori om känslor har även den kommit att vara viktigt inom den feministiska vetenskapsteorin. Jaggar argumenterar för att forskarens känslor är en självklar del av ett forskningsprojekt och att dessa kritiskt måste reflekteras över och inte förnekas som det normalt görs inom akademien (Jaggar, 1989). Utgångspunkten är att känslor är socialt konstruerade i en kontext där rasism, kapitalism och manlig dominans ständigt är närvarande (Jaggar, 1989: 170) – vilket innebär att känslorna är illa anpassade för feminismen där de faktorerna inte är dominanta som i sig gör det extra viktigt att analysera. Vilka strukturer är det som skapar och påverkar mina känslor? Varför känner jag nyfikenhet/rädsla/glädje eller dyl. inför detta val eller denna intervju? o.s.v. (ibid.: 165). Detta påminner om Hardings diskussion om hur illa vetenskapen är anpassad efter kvinnors upplevelser.

Känslor är alltid närvarande och har påverkan i alla led av ett forskningsprojekt, även om forskaren är medveten om dem eller inte (Jaggar, 1989: 161). Inom feminismen synliggör man dem, nyttjar dem till projektets fördel och granskar dem kritiskt.

Like all our faculties, they may be misleading, and their data, like all data, are always subject to reinterpretation and revision (Jaggar, 1989: 169).

Som titeln av Jaggars paper avslöjar menar hon att känsloteorierna som presenteras är en del av den feministiska epistemologin. Samma sak gäller det Harding presenterar, som också är en del i den feministiska epistemologin. Enligt Alvesson och Sköldberg så har dock feminismen ingen egen epistemologi, utan "lånar" istället från andra så som positivismen och postmodernismen beroende på vem som gör forskningen (2008, 351). Varför räknar inte Alvesson och Sköldberg Jaggars epistemologi och feministisk ståndpunktsepistemologi till feministisk epistemologi? Att synliggöra att ens känslor är med och formar både den ena och det andra i sin forskning är en viktig del inom feministisk vetenskaps- och kunskapsteori. Inom feminismen är det vanligt att ta inspiration från andra delar av vetenskapen, speciellt inom metod, men just sättet att se på kunskap tolkar vi som att det finns ett unikt sätt inom feminismen. Feministisk vetenskapsteori är relativt ungt men är grundat i egna teorier och synsätt och det är inte endast baserat på ett gemensamt

fokus på genus och kön, det visar både Harding och Jaggar tydligt. I linje med deras teorier är vi i denna uppsats tydliga med var vi står. Feministisk vetenskapsteori synliggör och ifrågasätter representationer, relationer, makt- och dominansförhållanden, ideologier, diskurser o.s.v. genom att på olika sätt sätta genus, klass, ålder och sexualitet *i fokus* eller på olika sätt använda dessa faktorer för att *förstå sig på* representationer, relationer, maktförhållanden o.s.v. Feminismen tar de känslor, strukturer och den subjektivitet som formar ett forskningsprojekt på allvar. Detta är denna undersöknings utgångspunkter. Vi menar att vi kan synliggöra och kritisera diskurser och strukturer kring genus och makt genom att med ett feministiskt synsätt titta på FFK. Dessa diskurser och strukturer må inte vara uppenbara för alla, men som Harding menar så har vi olika förutsättningar att förstå oss på världen och därmed också diskurser och strukturer.

Sammanfattningsvis så är det onekligen viktigt med en transparens och en kritisk ansats i alla led inom ett feministiskt forskningsprojekt. I denna uppsats tar vi allt detta på allvar och tillämpar det i praktiken. Vidare kan vi påstå att vi för en reflexiv forskningsprocess, då vi som nämnts tar språkliga, sociala och teoretiska komponenter på allvar i vår studie och i vår tolkning. Utöver det som berörts hittills är det viktigt för denna undersökning att nyttja den hermeneutiska cirkeln, vilket innebär att i en cirkel pendla mellan del och helhet kontinuerligt under tolkningsprocessen för att skapa betydelsefulla resultat (Gilje & Grimen, 2007: 187f).

5.2 Kritik mot feminismen

Kritik mot feminismen är ofta att man skapar problem där det inte finns några (Alvesson & Sköldberg, 2008: 360f). En del feminister fokuserar främst på de negativa aspekterna som finns (för att motverka dem), mer sällan på framsteg och de möjligheter som kvinnor faktiskt har. Finns det då inte en risk för självuppnådda profetior? Att kvinnorna själva sätter sig i en underordnad position och inte att det är någon eller något annat som sätter dem där? Detta är säkert provocerande för många, det blir ju en slags bortförklaring och förlöjligande av de strukturer och ideologier som många kvinnor upplever och kämpar mot. Men kritiken är inte helt obefogad. Det finns många fallor att gå i gällande detta och det är därför viktigt att vara medveten om det. För feminismen generellt är en vanlig kritik att kvinna/man är en förenklad indelning. Det är mer än köns- och genustillhörighet som definierar en person och kvinnor som grupp är inte homogen. Etnicitet, ålder, klass etc. är viktiga skiljelinjer, inte bara genus eller kön (Jaggar, 1989: 163; Alvesson & Sköldberg, 2008: 355). Intersektionaliteten är alltså viktig inom feminismen.

6. Teoretiska begrepp

I detta avsnitt presenteras de teoretiska begrepp som används i uppsatsen. Begreppen är en viktig del i att besvara våra frågeställningar och ger uppsatsen ytterligare teoretisk förankring.

6.1 Representation och mening

I denna uppsats används begreppet representation, främst medierepresentation. Enligt kulturteoretikern Stuart Hall är representation något som står istället för något (2013 [1997]: 2ff). Vidare menar Hall:

Representation is the production of the meaning of the concepts in our minds through language. It is the link between concepts and language which enables us to *refer to* either the 'real' world of objects, people or events, or indeed to imaginary worlds of fictional objects, people and events (Hall, 2013 [1997]: 3. Kursivt i original).

Hall tar en konstruktionistisk ansats och menar att det är personerna som kommer i kontakt med något eller närmare sagt själva användandet av språket som skapar mening, inte objektet i sig (Hall, 2013 [1997]: 11). Denna utgångspunkt har detta arbete också. Det finns en koppling till feminismen här, som också har ett socialkonstruktionistiskt synsätt, där det mest tydliga exemplet är att genus är socialt konstruerat.

På så sätt är även detta arbete en representation av något (en annan forskare, en teori o.s.v.), såklart. Men då finns också faktorn att vi två tolkar forskarna, teorierna o.s.v. annorlunda än vad någon annan hade gjort och att det aldrig går att säkerställa en representation. Representationer är således inte låsta, vilket gör att mening kan vara dynamiska. Samhället deltar i att skapa mening av medier och dess innehåll, lika mycket som medier hjälper samhället att skapa mening (Bruhn Jensen, 2009: 7ff). På så sätt så påverkar samhället och medierna varandra. "Medier är **institutioner att tänka med** på alla nivåer i ett samhälle" (ibid.: 27. Fetstil i original). Mediernas representationer hjälper oss därmed att förstå oss på världen, exempelvis hur en ser på kön och genus och dess maktstrukturer (Dahlgren, 2012: 417; Lazar, 2005: 146). Dessa representeras ofta slentrianmässigt i medier, vilket innebär att negativa aspekter reproduceras utan eftertanke (Jarlbro, 2006: 148).

6.2 Diskurs

För att kunna studera diskurser krävs en genomgång av vad de innebär. En diskurs är inte självklar och en enkel förklaring för begreppet är svårt att formulera, men vi ämnar försöka. Laughey förklarar som följer:

Discourse is an exclusionary mechanism that allocates power and knowledge to those whose ideas are included and made present at a given moment in time, but at the same time exerts power and knowledge over the excluded/absent (Laughey, 2007: 74).

I hans syn på diskurs ligger fokus på makt och maktstrukturer, något som också ligger i fokus i denna undersökning.

Filosofen Michel Foucaults diskursbegrepp är ett av de mest använda. Han menar att det finns en själ, eller en "spirit" i hur människor utbyter mening och konsensus (Foucault, 1982: 22). Historik och intertextualitet gör texter (allt kulturellt material, från film till skriven text) till unika nätverk (ibid.: 23). Man tittar på språkets uppbyggnad, men också på den underliggande mening som finns bakom det som är sagt och också på det som *inte* blir sagt (ibid.: 25ff). Foucault lägger fokus på bakomliggande faktorer som skapar diskurser och därmed mening.

Stuart Hall skriver om TV-mediet som diskurs och menar att historier som berättas genom rutan är beroende av audiovisuella medel.

In the moment when a historical event passes under the sign of discourse, it is subject to all the complex formal 'rules' by which language signifies (Hall, 1996 [1980]: 129).

Samtidigt verkar TV-produktionen inom en dominant kod, alltså den som är mest vida accepterad inom samhället (ibid.: 136). Diskurser påverkar varandra – produktionen av, i det här fallet, ett TV-program präglar diskursen i texten, som i sin tur präglar diskursen bland publiken (ibid.). Vidare menar han att kunskap om verkligheten är producerad genom diskurser, och att 'verkligheten' är medierad genom språk (ibid.: 131). Man kan då se TV-mediet som ett språk där en historia är remedierad och representerad genom diskursiva kanaler.

Många feminister jobbar för att bryta negativa diskurser. Att bryta mönster skapar ofta obalans inom diskursen vilket kan kopplas till frågan om makt. Den dominanta diskursen utmanas av andra diskurser och kan därmed ändra den hierarkiska strukturen. Hall menar att det finns en så kallad *dominant cultural order*, men att denna är en del av en

struktur där flera diskurser förhandlar om dominans (Hall, 1996 [1980]: 134). Det handlar inte om några stora revolutioner utan om konstanta mindre förändringar under längre tid. Den dominanta kulturella ordningen är vad man kan säga den socialt accepterade och vad som förväntas inom en kultur. Detta går att koppla till Halls diskussion om hur alla sociala koder är socialt konstruerade, även om vissa av dem uppfattas som ”naturliga ordningar”, och att de återges genom vanemässigt språkbruk, (ibid.: 132). Även Wodak tar upp att dominanta strukturer neutraliserar konventioner, som kan kopplas till Halls diskussion (2001: 03).

6.3 Inkodning/avkodning

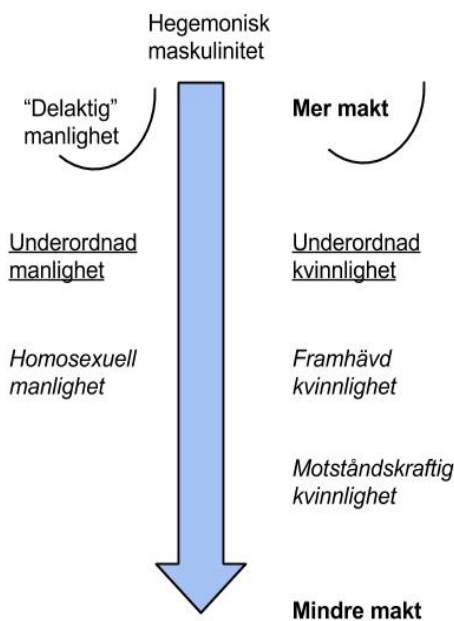
För att förstå hur mediernas representerade maktstrukturer påverkar samhället används Halls inkodning/avkodning-modell, som visar att mottagaren tolkar materialet utifrån sitt kulturella perspektiv. Modellen utgår från att publiken är med i produktionen av ett visst material, eftersom både produktion och konsumtion påverkas av sociala relationer inom den kommunikativa processen (Hall, 1996 [1980]: 130). De inbakade koderna måste gå genom diskursiva processer, och eftersom dessa är formade och skapade av samhället kan man se en cirkel av meningsutbyte (ibid.). Denna undersökning ämnar inte att fokusera på mottagaren eller vad denne tycker om FFK och inga intervjuer utförs. Inkodning/avkodning används dock för att förstå sig på *hur* mottagaren *gör* för att skapa mening av texten FFK. Inkodning/avkodning-modellen visar på hur mening skapas och cirkulerar, och hur en producent inte har 100 procent kontroll över en text.

6.4 Hegemonisk maskulinitet

Enligt Connell är genus ett sätt att skapa meningsfulla relationer mellan människor, och att genus i sin tur skapas genom sociala relationer och strukturer (Connell, 1995: 95f). Connell skriver om hegemonisk maskulinitet vilket innebär att den för tillfället accepterade maskuliniteten innehar makt över de andra i genusordningen (se illustrationen nedan). Modellen rangordnar män och kvinnor både gentemot varandra och var för sig (ibid.: 100ff). En heterosexuell man har exempelvis i de flesta sammanhang i den västerländska kulturen mer makt än en homosexuell man och en måste också titta på andra aspekter, så som nationalitet, klass och etnicitet i en granskning av genus (ibid.: 99, 102f). Den rådande genusordningen styrs alltså av kulturella föreställningar och ideal, och en person som delvis eller helt misslyckats med att uppfylla dessa halkar nedåt i hierarkin.

Även om alla män inte uppfyller rådande ideal, kan de ändå dra fördelar av den hierarkiska genusordningen eftersom de i det flesta fall värderas högre än kvinnor (ibid.: 103f). Detta för tankarna tillbaka till Hardings diskussion om den manliga dominansen inom forskning. En kvinna som följer genusordningen kan enligt rådande genusordning inte uppnå samma makt som en man även om hon uppfyller kulturella förväntningar, och en kvinna som dessutom motsäger sig rådande ideal halkar ännu längre ned på stegen (Giddens & Birdsall, 2007: 375f). Genusordningen är viktig inom de flesta samhällen och ingår i ett nät av sociala strukturer (Connell, 1995: 96, 99). Därför är den hegemoniska maskuliniteten viktig att ta hänsyn till i en analys av sociala och kulturella praktiker.

Michelle M. Lazars bokkapitel *Performing State Fatherhood: The Remaking of Hegemony* (2005) är intressant på många sätt. Hon skriver om manlig hegemoni i papparollen. Med en utgångspunkt i det socialkonstruktionistiska och i att mediers (i detta fall statlig reklam) representationer påverkar diskurser i samhället, påpekar hon att det finns två pappadiskurser. En modern diskurs där det är jämställt mellan pappan och mamman, där pappan tillåts vara både mjuk och involverad i sitt barns uppfostran och en annan konservativ diskurs där mannen är mer distanserad, händig och teknisk (Lazar, 2005: 146ff, 149ff). Dessa två diskurser av pappor i medier skapar en hybrididentitet (ibid.: 159), som Lazar menar är problematisk då den förbiser den hierarkiska dikotomin som finns i vårt samhälle som säger att vad som är manligt inte kan vara kvinnligt och tvärtom (ibid.).

(Giddens & Birdsall, 2003: 375)

Hybriden kan dock ses som en politisk korrekt maskulinitet. Hybrididentiteten med de två diskurserna innebär att mannen har valmöjligheter i föräldraskapet, medan kvinnan fortfarande inte har det (ibid.: 160). Kvinnan har dessutom ett större ansvar för barnet: “father-blaming, in other words, is non-existent [...]” (ibid.: 157). Mannen har därför kvar sin hegemoniska ställning i mamma/pappa-relationen trots en ny diskurs där de ska vara jämlikar och kvinnan fortsätter att inte ha lika mycket makt som mannen (ibid.: 158). Vi kommer att använda begreppet hegemonisk maskulinitet för att se och förstå oss på makt i materialet och vidare i samhället.

6.5 Plats och rum

I *Putting Women in Their Place: Gender Space, and Power in 24 and Alias* (Coon, 2011) analyseras diskurser kring genus, makt och strukturer i två amerikanska TV-serier som skildrar kvinnor på två väldigt olika sätt. Coon använder begreppen *space* och *place* (översatt framöver som rum och plats) som verktyg för att se hur genusroller, maktförhållanden och diskriminering kan ta form mellan två eller flera personer och i det fysiska rummet, och vi ämnar göra det samma. Coon menar att:

In many cases, the spatial relationships do more than reflect the social relationships—they can, in fact, cause and/or reproduce them (Coon, 2011: 234).

Makt kan alltså både produceras och reproduceras i plats och rum. Vidare skriver han att “space, gender, knowledge and power are closely intertwined” (Coon, 2011: 235).

Likt Coon menar forskaren Michel de Certeau att vi skapar rum i interaktion, och att detta rum är uppbyggt av olika strukturer. Genom språk och aktion skapas en relation mellan de inblandade (de Certeau, 2011 [1984]: xiii). Plats är den fysiska platsen, där objekt (så som väggar) existerar bredvid andra objekt (så som andra väggar, eller en dörröppning). Objektens positioner är viktiga, eftersom två objekt inte kan befinna sig på exakt samma position och att relationerna och avståndet (rum) mellan de olika objekten påverkar deras mening och deras makt (ibid.: 117). Även människor existerar fysiskt på en plats, medan mänskliga relationer och relationerna mellan olika objekt är rum. Som Coon också menar, så skriver de Certeau “Stories thus carry out a labor that *constantly transforms places into spaces or spaces into places*” (de Certeau, 2011 [1984]: 118. Vår markering). Stories är de “banor” som länkar ihop rum och plats (ibid.: 115).

De Certeau menar vidare att det finns strategier och taktiker. Strategier används av de med makt – de som har en egen plats (fysisk eller teoretisk). Taktiker används av dem som saknar plats och rum, alltså de utan makt. Till skillnad från de *med* makt som förlitar sig på sin plats, så förlitar sig de *utan* makt på tid (de Certeau, 2011 [1984]: 38f). Melin förklarar taktiker på följande sätt:

Open warfare against the powerful would only lead to defeat, so the weak seek out the weaknesses of the powerful and use deception, trickery and guerrilla warfare as tactics. Always hitting the weak points, at the spur of the moment (Melin, 2008: 73).

Viktigt att poängtera är att plats aldrig är konstant eller evig. Makten kan skifta, rubbas, förändras etc. även i de starkaste platser och även om det kan ta väldigt lång tid. Detta

kallar de Certeau “the erosion of time” (de Certeau, 2011 [1984]: 38f).

Konceptet med rum och plats är ytterst viktigt att ta hänsyn till i en genusanalys, eftersom de både skapar och reproducerar strukturer. Ett exempel från Coons artikel är att männen i serierna som analyseras arbetar i kontor med stängda dörrar medan kvinnorna sitter i öppna kontorslandskap, vilket blir ett sätt för männen att skapa och visa makt på (Coon, 2011: 238).

7. Tidigare forskning

Vi har redan rört tidigare forskning inom fältet i denna uppsats. Följande stycke tar mer specifikt upp hur fältet ser ut, vad som görs och hur. Det har inte gjorts någon forskning kring FFK ännu då det sändes för första gången i december 2013/januari 2014. Vi får istället luta denna uppsats på feministisk forskning om andra TV-serier/medier och på studier som använder kritisk diskursanalys. När det gäller tidigare forskning kring feminism, diskurser och medier så kan slutsatsen dras att det kan göras på många olika sätt. Kombinationen verkar dock vara vanlig och det finns mycket att ta inspiration från. Det finns ett stort fokus på representation och påverkan i fältet idag (se bl.a. Dean, 2010; Brunsdon, 2013; Farvid & Braun, 2013; Bragg & Buckingham, 2013; Revieres & Byerly, 2013). Det handlar om att belysa och kritisera hur könade representationerna i medier ser ut och att i det söka förändring. Farvid och Braun tar samma utgångspunkt som vi i att konstatera att medier ger förutsättningar för att skapa både tankar och mening (2013: 118). Både textanalys och intervjuer är vanligt (ibid.). Vilka begrepp som används har redan konstaterats ovan under *Teoretiska begrepp*. Varför behövs det då ännu mer forskning kring representation, medier och påverkan? Dels så finns det väldigt många olika medier och texter att analysera, även om de kan ha saker gemensamt så kan de även skilja sig mycket åt. Vi anser också att det inte kan finnas för mycket forskning kring detta, inte än. Då en stor del av feministisk medieforskning handlar om att synliggöra, kritisera och förändra, kan det inte finnas för mycket forskning förrän samhället och medierna är helt jämställda.

Det finns även ett stort fokus på postfeminism i samband med medierepresentationer (se bl.a. Press, 2012; Blue, 2013; Kadir & Tidy, 2013; Nash, 2013). Vanligt där är dock att man tar ett steg från postfeminismen i slutändan, då man som vi konstaterat tidigare menar att det är ett osynliggörande av strukturer (Press, 2012: 124).

Professorerna Rebecca Revieres och Carolyn Byerlys artikel *Sexual Messages in Black and White: A Discourse Analysis of Essence and Cosmo* (2013) visar bl.a. att magasinet Cosmopolitan uppmuntrar sina läsare att tillfredsställa sina män snarare än sig själva. De jämför den sexuella diskursen idag (genom att undersöka den två magasinerna) med den sexuella diskurs som andravgångsfeministerna formade och kämpade för på 60-talet och framåt, för att se hur pass verklig den är eller inte är idag (Byerly & Reviere, 2013: 677). Studien påvisar hur det i medier finns vissa förväntningar på kvinnor och att de ska fokusera på sina män före de fokuserar på sig själva, vilket visar att vi lever i ett samhälle där ojämställda maktstrukturer råder, och hur viktigt det är med studier som den och vår.

Ruth Wodak har studerat ett avsnitt av den amerikanska, politiska TV- serien *The West Wing* genom *discourse-historical approach* som är en del av kritisk diskursanalys. Hon menar att politik har nära relationer med språk, diskurser och kommunikation (Wodak, 2010: 43). Enligt *discourse-historical approach* går det att genom att titta på dolda maktstrukturer se historiska händelser som skapat diskursen som den ser ut i dag, det blir kort sagt en fördjupning i den historiska aspekten av diskurser och hur sociala och intertextuella händelser har hjälpt till att skapa materialet som studeras (ibid.: 45f). Hon lyckas se tydliga samband mellan innehållet i serien och kulturella värderingar och politiska debatter i samtida USA, likväl hur dessa värderingar skapats genom historien. Denna artikel erbjuder därmed ett tydligt exempel på en diskursanalys vilket kan fungera som inspiration till vår metod. Wodaks *discourse-historical approach* är sprungen ur den kritiska diskursanalysen och kan ses som ett exempel på hur mångsidig denna metod kan vara och hur man anpassar den till sin egen forskning (Fairclough, 2002 [1995]: 62).

8. Metod och metodologi

Den kritiska diskursanalysen har nära relationer med kritisk lingvistik och framförallt språkets relation till makt (Wodak, 2001: 1f).

Thus, CL and CDA [Critical Linguistics och Critical Discourse Analysis] may be defined as fundamentally concerned with analyzing opaque as well as transparent structural relationships of dominance, discrimination, power and control as manifested in language. In other words, CDA aims to investigate critically social inequality as it is expressed, signalled, constituted, legitimized and so on by language use (or in discourse) (Wodak, 2001: 2).

Den kritiska ansatsen möjliggör vissa tolkningar och framtagande av specifik kunskap. Vi ser en koppling mellan kritisk diskursanalys och Jaggars diskussion om att ta hänsyn till forskarens känslor och se på dessa som en tillgång men med kritiska ögon (Jaggars, 1989: 170). Som forskare är det alltså viktigt att se kritiskt på sig själv så väl som på materialet. Den kritiska ståndpunkten är därmed en viktig del i detta arbete. Wodak menar att en "critical approach" innebär att ha distans till den data som samlas in och undersöks, samtidigt som den sätts i relation till samhälle och politik (Wodak, 2001: 9). Det blir en naturlig del att göra detta arbetet på en kritiskt ståndpunkt då det avspeglas inom både metodval och teori.

I den här undersökningen ligger fokus på maktstrukturer bland män och kvinnor. Genom kritisk diskursanalys går det att se motstånd till orättvis maktfördelning, och hur de dominanta krafterna försöker neutralisera maktordningen (Wodak, 2001: 3). Den ger också ett bra ramverk för att kunna belysa dessa maktstrukturer ur materialet och därmed se hur språk används för att befästa dominans. Det blir extra intressant eftersom FFK utspelas för drygt hundra år sedan (kring år 1905). Det talade språket är uppenbart annorlunda från den moderna svenskan, men även kroppsspråk och kläder såg annorlunda ut jämfört med i dag. Vad som är speciellt med kritisk diskursanalys är att den tar hänsyn till historik och ideologi, och ser därmed att diskurser skapas genom olika processer (ibid.: 3). Det är viktigt att förstå detta eftersom diskursen inte bara styrs av uppenbara företeelser, utan också sådant som sker undermedvetet.

8.1 Faircloughs kritiska diskursanalys

Norman Faircloughs variant på kritisk diskursanalys tar utgångspunkt i lingvistik och andra semiotiska aktiviteter, så som visuellt språk, kroppsspråk och symboler. (Fairclough, 2002 [1995]: 54; Fairclough, 2001: 121). Han menar att språkliga och sociala konstruktioner är skapade genom relationer mellan grupper, personer och texter och att diskurser fortsätter skapas av samhället och historien och vise versa (Fairclough, 2002 [1995]: 54f). Notera här att det handlar om diskurser, i plural - i en situation kan flera diskurser cirkulera och ibland också slåss om dominans. En av de viktigaste aspekterna av kritiskt diskursanalys är att det belyser hur språket inte bara är med och skapar makt och dominans, men också kan utmana denna status (Wodak, 2001: 11). Detta arbete avser inte enbart ta ut diskurser ur materialet utan också hur diskursen *påverkas* och hur dominans kan rubbas genom att någon bryter mot den. Likt Halls teori om diskursiva strukturer som diskuterats ovan skriver Fairclough om *order of discourse* (Fairclough, 2002 [1995]: 55f; Fairclough, 2001: 124) vilket enkelt kan beskrivas som en hierarki mellan olika diskurser. Som står ovan är diskursordningen inte fast, utan den kan ändras genom sociala interaktioner (Fairclough: 2002 [1995]: 63; Fairclough, 2001: 124).

Professorerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe erbjuder ett alternativ till Fairclough. Jørgensen och Phillips tar upp skillnaden mellan forskarna:

Fairclough confines the term, discourse, to semiotic systems such as language and images in contrast to Laclau and Mouffe, who treat all social practice as discourse (2012 [2002]: 67).

Den lingvistiska traditionen är viktigt ur den synpunkten att: “[T]alandet av ett språk är en social verksamhet genom vilken individer skapar och förnyar relationer till varandra” (Thompson, 2001: 21). Språket är en så pass viktig del av mänsklig interaktion vilket gör det mest fruktbart att basera en analys som innefattar mänskliga relationer på lingvistiska teorier, som Fairclough gör.

Det starkaste argumentet för att använda Faircloughs diskursanalys är för att hans synsätt stämmer överens med de teoretiska ståndpunkter vi har, samt att den semiotiska och lingvistiska natur han presenterar är intressant i detta arbete. Den kritiska utgångspunkten stämmer väl överens med var vi står inom det feministiska fältet. Fairclough erbjuder ett tydligare ramverk som dessutom kan anpassas efter analysen i den här undersökningen. Med utgångspunkt i denna finns det tre aspekter utöver *order of discourse* som bör studeras

i analysen: *text*, *discourse practice* och *sociocultural practice* (Fairclough, 2002 [1995]: 57ff). Discourse practice hänvisar till att man i materialet kan se hur det producerats och konsumeras. Sociocultural practice innebär att titta på olika nivåer i samhället, så som ekonomi, politik eller kultur. Discourse practice fungerar som en relation mellan text och sociocultural practice, vilket innebär att man kan se en relation mellan text (FFk) och samhälle och kultur (ibid.). Fairclough menar att alla dessa delar är viktiga men att forskare som sagt kan anpassa ramverket efter sin egen forskning (ibid.: 62). Semiotisk praktik är tydlig i dessa tre aspekter och detta är viktigt eftersom människor ständigt skapar symboler i interaktion då det är grundläggande i socialt liv (Thompson, 2001: 27).

Att se den historiska aspekten av innehållet och den interdiskursiva formation som finns där är viktig i den kritiska diskursanalysen (Fairclough, 2001: 124). Med andra ord finns det utrymme för en diskussion kring vilka bakomliggande faktorer det finns i skapandet av materialet och hur det har sprungit från samhälle och kultur. Kritisk diskursanalys lägger fokus på strukturer, aktion i sociala sammanhang och produktionen av semiotik (som t.ex. språk) (ibid.). Vårt beteende i vissa situationer styrs av diskursordningen (även om vissa inte följer den dominanta diskursen) (ibid.). Lite krasst kan man säga att en diskurs därmed blir ett sorts rollspel där hierarkiska krafter styr mänskligt beteende. Hall menar att mening skapas genom relationer av skapade symboler, men att meningen inte är fast utan skiftar genom historia och samhällsförändringar (Hall, 2013 [1997]: 16f). Återigen syns det hur bakomliggande processer är med och skapar hur människor ser världen och hur de förhåller sig till den.

Jørgensen och Phillips ger kritik till Faircloughs teori. De menar att han inte tydligt skiljer på det diskursiva och icke-diskursiva och att han inte tittar så mycket på produktion och konsumtionsbeteende, trots att han menar att det är viktigt (2012 [2002]: 89f). De uttrycker en önskan om att han borde inkludera publikstudier och produktionsanalys (ibid.: 82) för att uppfylla detta. Överlag tycker de att forskare som använder sig av kritisk diskursanalys inte undersöker hur personer i en viss diskurs använder språket och att de missar eventuell gruppdynamik i en viss diskurs (ibid.: 90). Vi håller med om att Fairclough är otydlig i vilka sociala aktiviteter som är diskursivt betingade, men som tidigare nämnt så anser Fairclough och många andra forskare att språket är grundstenen i meningskapande. Språk och användande av språk skapar och strukturerar sociala relationer och mycket makt ligger i lingvistiska strukturer. Vi ser språket i all social handling och därmed finns det ingen anledning för oss att titta på det som *inte* är diskursivt. Vidare anser vi inte att produktionsanalys eller att studera publikens förståelse är nödvändigt för att se strukturer i

ett material, utan att genom materialet i sig utläsa dessa strukturer, vilket är en viktig aspekt i den kritiska diskursanalysen.

Professor Michael Billig kritiserar Fairclough och andra förespråkare av kritisk diskursanalys i att de själva använder det språkbruk de kritiserar och att de, som Jørgensen och Phillips också menar, ger för stort ansvar till själva språket och inte till *användande* av språket (Billig, 2008). Detta är något som Wodak också tar upp, att det är inte språket i sig som besitter makt utan det skapas *genom användande* av språk (Wodak: 2001: 10). Fairclough håller till viss del med Billigs kritik i att många forskare tenderar att vara för snabba med att låna begrepp från andra teorier, och de bör sträva efter att sprida kunskap till en stor publik. Dock skriver han också att det är viktigt att med hjälp av språket kunna utveckla teorier och metoder, och att det inte är vissa språkbruk i sig som är fel utan användandet av dessa (Fairclough, 2008). På så vis håller Fairclough med om att fokus även bör ligga på användandet av språk och inte bara på lingvistiska teorier. Det är också tydligt att forskare borde vara eftertänksamma innan de tar in och omvandlar vissa begrepp.

Sammanfattningsvis kan man säga att Faircloughs kritiska diskursanalys balanserar mellan fokus på olika strukturer och sociala aktioner och hur dessa ändras och utvecklas genom semiotisk produktion och mångfald (Fairclough, 2001: 122ff). Tydligt är också hur viktig den historiska aspekten är, eftersom det påverkar hur språk och beteende ser ut. Balansen mellan produktion, samhällsinstitutioner och kultur är också viktig att ha i åtanke eftersom det avspeglas i diskursiva praktiker, alltså *hur* en text konsumeras eller producerats (Fairclough, 2002 [1995]: 59f), även om en forskare kan välja var hen lägger sitt fokus (ibid.: 62).

8.2 Vanliga fallgropar inom kritisk diskursanalys

Peter Berglez markerar att det finns vissa aspekter som bör tänkas på i utövandet av kritisk diskursanalys. För det första är det viktigt att hitta en "*Balans mellan teori och språkanalys*" (Berglez, 2010: 285. Kursivt i original). Det finns en risk att bli alltför teoridriven och enbart plocka ut delar ur texten som stämmer överens med ens egna ideologiska tolkningar, men samtidigt är det viktigt att uppmärksamma samspelet mellan text, samhälle och ideologi (ibid.). Att visa en medvetenhet om detta och sträva efter att hitta en balans ökar trovärdigheten för arbete och resultat. Vidare menar Berglez att det är viktigt att skilja på analysarbete och presentation av analysresultat eftersom det är ett vanligt misstag att "presentera en texts schematiska och tematiska strukturer[.]" som analysresultat (2010: 286). Det är viktigt att vara mer konkret i sin presentation och låta

“[d]et systematiska analysarbetet [...] ligga till grund för identifieringen av intressanta diskursiva problem, vilka resultatredovisningen ska bygga på” (ibid.). Det är centralt att se mer konkreta problem snarare än komplexa strukturer för att undvika förvirring hos läsarna.

8.3 Validitetsdiskussion

Som diskuterats tidigare i denna uppsats så är det viktigt för oss som feministiska medieforskare att både belysa och kritiskt granska både känslor och vår ståndpunkt. Vi menar att vi är objektiva genom att visa vår subjektivitet. Vi är medvetna om att någon med annan teoretisk bakgrund än oss hade kunnat tolka materialet annorlunda. Det viktiga är att vara säker på att någon med samma teoretiska bakgrund som oss hade tolkat det liknande, vilket vi är. Sambanden som vi ser och tolkar har en stark validitet då vi förankrar det i vetenskaplig litteratur. Transparensen i hela uppsatsen förstärker också studiens validitet. Läsaren kan tydligt följa samtliga utgångspunkter och val. Studiens största svårighet och samtidigt största tillgång är vår insikt då vi anser att vi har stor insikt i denna studie. Vi är väldigt engagerade i den vetenskapliga feminismen, då den är närvarande i både teori, material och analys. Problemet med insikt är att det finns risk för att man inte kan se utanför den, fördelen är att man har väldigt goda kunskaper om ämnet (Gilje & Grimen, 2007: 14). Vi kommer runt detta då det vi har insikt i (feminismen) har en inbyggd självkritik som gör att forskaren inte fastnar utan hela tiden belyser och reflekterar över sin position. På så sätt menar vi att vi även har utsikt. Utöver detta arbetar vi med den hermeneutiska cirkeln, vilket gör att vi kan säkerställa vår analys validitet ytterligare.

9. Presentation och tolkning av empiri

Det finns många diskurser att se i materialet. De som presenteras här är de som vi anser är det viktigaste att ta hänsyn till vår undersökning, eftersom de tydligt visar på sociala olikheter mellan kvinnor och män och hur karaktärer i materialet förhåller sig till dessa olikheter.

Den första diskursen är den som säger att mannen styr över kvinnan och att det finns en dikotomi mellan könen. I materialet är denna diskurs dominant och framöver kallar vi denna således för *den dominanta diskursen*. Det finns däremot de karaktärer som utmanar denna diskurs. Här ibland finns 'rösträttskvinnorna' som de kallas i serien och de arbetar aktivt för ett jämställt samhälle, alltså för att förändra maktpositionen den dominanta diskursen har. Vi kallar den för *den oppositionella diskursen*. Slutligen har vi valt ut en tredje diskurs. I serien finns det personer som trots påverkan av den dominanta diskursen, direkt accepterar den oppositionella diskursen p.g.a. personliga band. Vi kallar denna för *kärleksdiskursen*. Dessa diskurser är såklart inte helt separerade utan möts och påverkar varandra i interaktion (Fairclough, 2001: 122f), vilket vi kommer att diskutera och reflektera över. Viktigt att komma ihåg från metodologin är order of discourse, alltså hierarkin mellan diskurser (Fairclough, 2002 [1995]: 55f; Fairclough, 2001: 124) för att kunna se strukturer och hos vem eller vilka makten ligger.

Vi har valt ut specifika karaktärer från FFK att fokusera på. Som tidigare nämnt tar vi inte bara ut diskurser från materialet, men tittar också på hur dessa ändras. Det är även viktigt att plocka ut delar för att kunna hantera materialet på ett vederhäftigt sätt. Valet har fallit på Axel och Lottie, Frithiof och Rut och Emmy. Dessa är inte direkta huvudkaraktärer, men de genomgår tydliga diskursiva möten och förändringar i serien vilket gör dem intressantare i denna analys än exempelvis Fröken Friman vars diskurs är mer konstant. Det är nämligen i möten, men även i förhandling och förändring som diskurserna blottar sig mest. För att kunna ge en rättvis och bra bild av handlingen så nämns även några andra karaktärer, men fokus ligger på utvalda karaktärer. Eftersom språk är en viktig del i kritisk diskursanalys har vi på flera ställen valt att ta med dialoger från serien för att tydligt visa språkbruket.

9.1 Axel och Lottie

Axel och Lottie Friman är ett gift par som bor tillsammans med sina två barn i en fin våning i Stockholm. Han jobbar som advokat och hon är hemmafru. I första avsnittet när Axel kommer hem från jobbet sitter Lottie på golvet och leker tillsammans med barnen. Hon går och möter honom i dörren och hjälper honom att ta av sig sin rock och hatt. Deras tillvaro porträtteras som ett klassiskt äktenskap där mannen försörjer familjen och kvinnan är hemma och tar hand om barnen och sin make när han kommer hem från arbetet. Den dominanta diskursen är tydlig i deras förhållande.

9.1.1 "Jag envisas!"

Axel får ett samtal från sin halvsystem Fröken Friman, som han inte har sett på flera år. Han är inte särskilt glad över att hon kommer dit och de kommer snart i konflikt. Hon är enbart där för att ta del av arvet från deras gemensamma far och hon tänker använda pengarna för att bland annat kämpa för att kvinnor ska få rösträtt, något som Axel är starkt emot.

"Dagmar [Fröken Friman], jag varnar dig. Om du fortfarande envisas med ditt nonsens om kvinnor och rösträtt...". Fröken Friman: *"Jag envisas!"* Axel: *"Så vill jag inte höra ett ord om det under mitt tak! Är det förstått?"*. Axel försöker visa auktoritet gentemot Fröken Friman och påvisar att han inte vill höra ett ord om hennes "nonsens". Han förminskar hennes arbete genom språkbruket och höjer rösten för att visa att han menar allvar. Den hegemoniska maskuliniteten blir tydlig – Fröken Friman försöker ta sig in på områden som inte hör henne till och därför sjunker hon i hans ögon. Hon låter sig dock inte kuvas, utan berättar lugnt och stilla att: *"Det är en ny tid Axel. Lyft blicken så ser du den"*.

I följande scen sitter de vid middagsbordet. Axel sörplar högljutt med soppan och Fröken Friman ger Lottie en menande blick. Lottie ser dock förstående ut, som att hon vill ursäkta Axel enbart med en blick. Fröken Friman tar då återigen upp frågan om kvinnlig rösträtt och frågar Lottie vad hennes åsikt är. Hon menar att hon inte är insatt och Fröken Friman undrar om det beror på att samhällsfrågorna är mannens område. Lottie försvarar sig då och menar att kvinnans område, hemmet och hushållet, är lika viktigt och får medhåll från Axel. Han tillägger att majoriteten av Sveriges kvinnor inte vill ha rösträtt och att de är nöjda med sin ställning. Fröken Friman svarar då med att säga: *"Det var många slavar i Förenta Staterna som också var det innan de blev fria"*, varefter hon också sörplar högljutt med soppan. Diskussionen blir därefter ganska hetsig, varpå Axel säger att de bör sätta punkt och menar att Lottie är uttråkad. Hon svarar då entusiastiskt att hon tvärtom är

intresserad, men efter en menande blick från Axel tillägger hon skamset att hennes och Fröken Frimans åsikter går isär.

Det blir tydligt här att Axel försöker tala för Lottie, som visar ett intresse för samtalet men inte vågar uttrycka sin åsikt helt. Hon försöker också försvara sig genom att säga att kvinnans område är lika viktiga som mannens, att de är olika men jämställda. Fröken Frimans åsikt är dock den att Lottie är låst vid sin position för att hon inte vet annat, som slavarna i de Förenta Staterna. Fröken Friman understryker också sitt argument genom att sörpla med soppan igen, något som uppenbarligen görs för att ta plats i rummet och därmed visar makt över de som äter tyst, och hon utmanar därmed Axels position.

Senare visas Lottie och Axel i deras sovrum, där de diskuterar Fröken Frimans åtaganden. Axel säger att hon vill förändra samhället och påpekar att det inte är så enkelt varpå Lottie undrar vad han menar. Efter flera försök att få honom att förklara svarar han: *“Det är ingenting av vikt käraste, det är bara tråkiga, rättsliga ting som du varken begriper eller behöver tänka på”*. Han släcker sedan lampan och lägger armen om henne. Hon blundar några sekunder innan hon öppnar ögonen och ser fundersam ut, klart påverkad av hans kommentar. Här visar Axel att han inte anser att hon är lämpad för sådana ämnen och fördummar henne samtidigt, vilket är ytterligare ett sätt att visa makt. Återigen genomsyrar den hegemoniska maskuliniteten och den dominerande diskursen hans språk och uppförande.

9.1.2 “Vårt hem!”

Till en början är det lätt att tänka att det endast är Axel som reproducerar negativa genusstrukturer, men det gör också Lottie. Hon anpassar sig efter vad som förväntas av en kvinna, hon tar hand om hem och hushåll. Connell (1995: 110) menar att kvinnor också reproducerar den hegemoniska strukturen, vilket syns här. Det är den dominanta diskursen som styr hennes och Axels beteende och de ifrågasätter den inte eftersom det känns naturligt för dem – det är för dem den givna diskursen. Men när Fröken Friman introducerar nya idéer börjar Lottie tänka i nya banor eftersom hennes egna slutna diskurs kommer i kontakt med en annan. När Fröken Friman frågar om kvinnorna i Svenska Hem kan ha sitt första möte hemma hos Axel och Lottie säger Axel nej eftersom han inte vill att någon ska tro att han bjudit in *“hysteriska fruntimmer”* till sitt hem. Han tänker på sitt rykte och vill inte förlora anseende, vilket återigen kan kopplas till den hegemoniska maskuliniteten, han vill inte tappa makt genom att folk ska tro att han har umgänge med kvinnor, eller ännu värre: rösträttskvinnor. Lottie ser till att de kan hålla mötet i alla fall,

men när Axel inte är hemma. Lotties beteende kan liknas vid en *taktik*, i de Certeaus termer. Lottie är beroende av en given tidpunkt, då Axel inte är hemma. Då kan hon tillfälligt ta över en plats, Axels plats. Detta är ytterligare ett bevis på att de inte är ett jämställt par, utan att han bestämmer över hemmet trots allt, det är hans plats. Lottie må vara den som sköter det, men det är han som ges makt att bestämma i slutändan.

Till sist hålls mötet och allt verkar gå bra tills Axel kommer hem för tidigt och kommer på kvinnorna. Axel: *“Jag förväntar mig att samtliga av Dagmars så kallade vänner packar ihop sig och lämnar mitt hem omedelbart!”* Lottie reagerar och påpekar att det är *“Vårt hem”* men han tystar henne och säger att han inte vill höra ett ord från henne. Han uppför sig som att hon har svikit honom. Då Lottie tecknar en andel i kooperativet framför honom, vilket är en stark semiotisk handling eftersom hon visar att hon kan trotsa honom utan ord. Det är också en indikering på att hennes diskurs börjar rubbas, och att hon blir mer påverkad av den oppositionella diskursen.

9.1.3 ”Det är inget hem längre, det är ett fängelse!”

Hemmet har stor betydelse för parets relation. I den dominanta diskursen är det en självklarhet att kvinnan ska ta hand om hemmet, vilket Lottie gör. Hon fixar och donar mycket och är intresserad av inredning. Axel visas ibland betrakta henne när hon piffar till i hemmet (rättar till blommor etc.), och han ser nöjd ut. Det indikerar att han är nöjd med upplägget och att han uppskattar hennes så kallade ‘kvinnliga’ egenskaper. Deras hem är ljust och luftigt. Hans kontor är däremot inrett med mörkt trä och har en dörr. Han sitter dessutom bakom ett stort och robust skrivbord, vilket förstärker hans maktposition ytterligare. Coon (2011) diskuterar i sin artikel att ett eget kontor med väggar är en stark maktsymbol när det ställs emot en öppen, luftig plats. Både i FFK och i Coons exempel är det mannen som har eget rum, och kvinnan finns i det öppna. Igen syns det att det är Axels plats, alltså han som har makten.

När Lottie börjar engagera sig i Svenska Hem så säger Axel att hon missköter sina uppgifter och försöker ge henne dåligt samvete genom att fråga om det finns något viktigare än *hennes* barn. Han markerar tydligt att hon har ansvaret för deras gemensamma barn och att det är hennes plikt att ta hand om hemmet, vilket gör att hon känner skuldkänslor. Han använder sin maktposition och anspelar på hennes känslor i försök att styra henne.

Utvecklingen från deras perfekta fasad till ett par i kris syns tydligt i parets sovrum. För att återgå till början av serien då vi ser dem ligga nära varandra. Andra gången lägger

de sig också tillsammans, men han vänder ryggen mot henne och visar tydligt sitt missnöje med hennes beteende. I andra avsnittet visas Axel när han går och lägger sig själv medan hon sitter uppe och arbetar. Hans kroppsspråk visar på uppgivenhet, och det faktum att *hon* jobbar medan han väntar tyder på att rollerna håller på att ändras. Detta blir ännu tydligare den kvällen då Lottie lägger sig i barnens säng, och håller sig därmed helt borta från parets sovrum. Sovrummet är en symbolisk laddad plats, som indikerar var de befinner sig i sin relation. Att inte sova tillsammans är också en semiotisk handling och en protest, vilket visar att förhållandet håller på att krackelera.

Under seriens gång kan vi se hur paret kämpar för sina egna intressen. Lottie vill vara involverad i Svenska Hem, medan Axel vill att allt ska vara som det var förut. Axel säger att han vill att hon ska vara lycklig, men samtidigt vill han att *han* ska vara den som gör henne det och inget eller ingen annan. Lottie kämpar också med att försöka hålla ihop äktenskapet för barnens skull, eftersom Axel hotar med att ta dem ifrån henne om de skiljer sig. Han är både hennes och barnens förmyndare, den hegemoniska maskuliniteten är så djupt rotad i samhället att den till och med är lagstiftad, vilket påminner om Connells diskussion om hur män inte bara styr kvinnor på individnivå, utan också på ett institutionellt plan (2009: 106). Till slut släpper dock Lottie sin lugna fasad helt när hon kommer på Axel med att arbeta på uppdrag för Stockholms specerihandlarförening, en förening där de 'finare' handlarna i stan diskuterar och gör upp gemensamma planer för branschen, som organiserar en bojkott kring Svenska Hem. Hon hittar ett upprop om bojkotten i hans arbetsrum som cirkulerar kring grossister i och utanför Stockholm. Detta ger henne en möjlighet att taktiskt agera och sätta Axel på plats för att han gått bakom ryggen på henne. Scenen urartar med en diskussion mellan de båda, som tydligt visar att Lottie nu styrs av den oppositionella diskursen:

Lottie: Jag skäms! Vet du det? När jag tänker på att det är pengar från sådana som dem [specerihandlarföreningen] som har bekostat det här som ska föreställa mitt hem!

Axel: Vårt hem, väl..?

Lottie: Det är inget hem längre, det är ett fängelse!

Axel: Du klagade inte precis när du fick inreda det som du ville!

Lottie: För att jag inte visste annat! Nu gör jag det! Vad är så fel med det? Vad är det som är så skrämmande med tanken på att en kvinna skulle kunna ha ett värde och rättigheter precis som en man har? Varför kunde du inte bara älskat hela mig? Som jag dig?

Det finns många intressanta aspekter i den här dialogen. För det första försöker Lottie att ta makt genom språket genom att säga att det är *mitt* hem, precis som Axel gjorde när han kom på kvinnorna vid första mötet för Svenska Hem. Och likt Lottie påpekar han att det är *vårt* hem. Platsen blir återigen viktigt, hemmet har gått från att vara tryggt och harmoniskt till en plats där Lottie känner sig fångslad. Axel menar att hon inte borde klaga, hon fick ju inreda det som hon ville. Han försöker få det att framstå som att hon har makt, men det är enbart för att hennes roll som kvinna är att ta hand om hemmet, alltså *borde* hon inreda det, även om det är Axels plats.

Den sista repliken i dialogen är dock viktigast. Lottie säger att hon var nöjd för att hon inte visste annat, ungefär som slavarna i Förenta Staterna som Fröken Friman pratar om under middagen. Hon har kommit i kontakt med en annan diskurs som har skakat om hennes egen och därmed har hennes åsikter ändrats. Hon förstår inte varför Axel inte kan älska henne för den hon verkligen är, utan enbart den han vill att hon *ska* vara.

Diskussionen får en oväntad effekt då Axel lämnar uppropet till Dagens Nyheter (som vill skriva en artikel till Svenska Hems fördel) och skiljer sig från Lottie och säger att hon får behålla hemmet och barnen. Innan detta hinner ske får vi dock se att han väntar på henne när hon kommer hem från jobbet och hjälper henne med rock och hatt, så som hon hjälpte honom i början av första avsnittet. I den här scenen är rollerna ombytta och Axel visar att han nu är beredd att ändra sitt beteende för att få behålla henne. Även hans diskurs har ändrats, på grund av sina starka känslor för Lottie accepterar han till slut hennes 'kontroversiella' åtaganden. Han är styrd av kärleksdiskursen. Detta är ett tydligt exempel på Faircloughs order of discourse.

9.2 Frithiof och Rut

Frithiof och Rut är gifta och bor i en våning ovanför butiken som Frithiof äger och driver. De riktar sig till de mer förmögna kunderna, alltså överklassen. Frithiof är ordförande i Stockholms specerihandlarförening. I serien arbetar Frithiof och Rut aktivt med hjälp av föreningen för att kvinnorna i Svenska Hem inte ska få öppna sin butik.

9.2.1 "Jag tror du har helt rätt som alltid!"

Tora, deras butiksbiträde, kollar med Frithiof om en bit kött som har börjat ruttna. Frithiof frågar i sin tur Rut om vad hon tycker och hon säger att Tora ska tillsätta röd anilin, då kan de sälja köttet. Frithiof vänder sig till Tora och säger bestämt "*Eller hur?*", för att säga till

henne att göra just så. När Tora försöker protestera säger Rut: “*Tora hörde vad **min make** just sa, inte sant?*”. Vad som händer här är att det är Rut som kommer på och bestämmer vad som ska göras med det ruttna köttet för att det ska kunna säljas, men både Rut och Frithiof använder språket på ett sådant sätt att de får det att se ut som att det är Frithiof som gör det. Detta mönster finns att se under hela seriens gång, det är Rut som egentligen styr och bestämmer över butiken och driver frågan med att Svenska Hem inte ska få öppna sin butik. Varken Rut eller Frithiof är medvetna om detta. Den dominanta diskursen är så stark för dem att de inte ens kan tänka tanken att en kvinna kan komma med bra idéer eller driva en butik och får det därför att se ut som att det är Frithiof som gör det helt och hållet. Både Rut och Frithiof reproducerar de maktstrukturer som finns i samhället. Coon nämner “commercial space” som ett exempel på ett rum där individer och den fysiska platsen förhåller sig till varandra på ett visst sätt (2011: 232). Enligt rådande diskurs så varken kan eller ska en kvinna driva en butik. Denna plats (butiken) är alltså svårt för en kvinna att ta makt inom, då den tillhör mannen. Intressant är också att Rut inte egentligen är en kvinna som skulle låta sig underställas en man. Hon är stark, drivande och har många idéer som hon vill få igenom. Det gör det extra tydligt att hon är starkt påverkad av diskursen. Ett annat exempel är följande scen där Frithiof och Rut diskuterar Svenska Hem:

Rut: Jag tror du har helt rätt som alltid.

Frithiof: Det är klart jag har rätt! Vem bryr sig om några tossiga fruntimmer?

Rut: Ingen! Vad de nu vill uppnå? Lika rättigheter och vad vet jag? Det är ju emot naturen och Guds ordning.

Frithiof: En massa bosch det är vad det är!

Rut: Om Gud nu menat att könen skulle vara jämlika då hade han väl inte skapat mannen så överlägsen?

Frithiof: Nej, just det!

Rut: Fast samtidigt...

Frithiof: Vad då samtidigt?

Rut: Nej jag vet inte... Du förstår ju de här frågorna så mycket bättre men... Jag har tänkt på det här med lönsamheten i branschen, den är ju inte vad den var...som du brukar säga. Alla nya butiker som dyker upp överallt.

Frithiof: Mhm...

Rut: Det är trots allt en mataffär som de tänker starta de här kvinnorna.

Frithiof: Ja...

Rut: Fast vad vet jag? Du förstår ju de här frågorna mycket bättre men...

Frithiof: Nej, nej, men en matbutik det är det.

Rut: Det är det! Det går inte och förneka!

Frithiof: Man får nog hålla ett öga på dem.

Rut: Ja, det är möjligt nu när du säger det så.

Frithiof: Galna fruntimmer det vet man aldrig vad de kan hitta på.

Rut: Hehe, åh jag tror du har helt rätt! Som alltid!

Här är det tydligt hur de genom språket reproducerar diskursen och de inbäddade maktstrukturerna. Rut har en vilja att driva frågan framåt men vågar inte göra det fullt ut, utan 'pratar genom' sin man. Hon går långsamt fram för att inte göra övertramp och hon söker Frithiofs bekräftelse. Rut fortsätter hela tiden att tala om att hon inte kan något om något, men ger ändå förslag och planterar idéer i Frithiofs huvud. Men igen är det viktigt att poängtera att hon inte gör det medvetet, både Frithiof och Rut är omedvetna om det. Det syns tydligt i serien, främst i sista avsnittet. Rut står och tittar ut från fönstret, ner på Svenska Hems butik. Hon är väldigt fokuserad och lyssnar inte när Frithiof pratar, hon funderar över Svenska Hem. Frithiof säger "*Om jag inte visste bättre så skulle jag nästan tro att du var...avundsjuk*". Då får han Ruts uppmärksamhet, hon tittar på honom och undrar vad hon skulle vara avundsjuk på. Han säger att han menar fruntimmeren (Svenska Hem). Rut säger då bestämt: "*Jag?! Det var det dumaste jag hört!*". Hon tittar ner på Svenska Hem genom fönstret igen, fundersamt som om hon plötsligt inser att hon faktiskt är det. "*Varför skulle jag va det..?*" säger hon uppgivet och förvirrad. När känslan av att vara avundsjuk på kvinnorna i Svenska Hem blir presenterat för henne, blir Rut förvirrad. Hon har aldrig kunnat tänka tanken av ett sådant liv som de lever eftersom hon är så påverkad av den dominanta diskursen som säger att kvinnor tar hand om hemmet och mannen om affärer och allt annat. Det blir en ändring i språket, vilket rubbar diskursen för Rut. Om Rut helt går ifrån den dominanta diskursen vet vi inte eftersom serien tar slut, men det är tydligt att denna scen sätter igång tankegångar hos henne som gör att den dominanta diskursen utmanas. Som vi skrivit tidigare i denna uppsats så utmanas diskurser när de möter en annan. Då kan diskurserna strida om makt och dominans. Varför ändrar inte Rut diskurs

tidigare? Hennes diskurs möter ju Svenska Hems diskurs långt tidigare. Det handlar dels om att den diskurs som Rut är en del av är så pass dominant att den är svår att utmana. Vi kan ju än idag se att åsikter om att kvinnor ska ha samma förutsättningar som män inte är helt accepterat i alla sammanhang och diskurser. Rut ser diskursen hon är en del av som en naturlig ordning, när den i själva verket är socialt konstruerad som Hall påpekar (1996 [1980]: 132). Som nämnt ovan så reproducerar Rut och Frithiof diskursen och de tillhörande maktstrukturerna i vanemässigt språk och ser inte det själva eftersom det sker slentrianmässigt (ibid.). Dessa faktorer gör det svårt att förändra diskursen och maktstrukturerna, och det är också en förklaring till varför det är svårt för Fröken Friman och de andra kvinnorna i Svenska Hem att hävda sig.

Vi kan även se att Rut utnyttjar sin hegemoniska ställning i serien. Med sin *framhävda kvinnlighet* har hon mer värde och mer makt än en kvinna med *motståndskraftig kvinnlighet*, enligt den hegemoniska maskuliniteten. Så genom sin position som accepterande underordnad kvinna kan hon driva sin mans butik omärkbart, medan kvinnorna i Svenska Hem som har motståndskraftig kvinnlighet möter motstånd. Slutligen visar det också hur viktig intersektionaliteten är – även om både Lottie och Rut i början av serien är överklasskvinnor som underkastar sig den hegemoniska maskuliniteten så reagerar de olika när den dominanta diskursen utmanas av den oppositionella.

9.2.2 “Ja, folk har ju redan sin uppfattning om den här sortens kvinnor”

Som nämnt så är Frithiof ordförande i Stockholms specerihandlarförening och det är genom denna som de försöker stoppa Svenska Hem. Rut säger “*Jag antar att du tänker ta upp Svenska Hem med föreningen?*” och Frithiof svarar med “*Öh, det är inte omöjligt*”. Rut: “*Klokt...och ta upp saken menar jag. De planerar att öppna om mindre än tre månader. Men det kan de glömma, det förstår jag, när Stockholms specerihandlarförening öppnar moteld*”. Rut planterar idén om att “*öppna moteld*” mot kvinnorna i Frithiofs huvud. Frithiof tar efter detta upp frågan med specerihandlarföreningen. Ytterligare ett tillfälle då Rut driver frågan genom Frithiof.

Specerihandlarföreningen utnyttjar sin makt över kvinnorna genom att starta en bojkott. De går till grossisterna och meddelar att specerihandlarna inte gör affärer med grossister som säljer till Svenska Hem. Detta maktutövande har inte endast med könad makt att göra då specerihandlarföreningens makt inte bara har att göra med att de är män. De har makt i att tillsammans vara en stor kund hos grossisterna, om de slutar handla av dem kan grossisterna gå i konkurs. Dock så syns den hegemoniska maskuliniteten här ändå.

De sitter i föreningen p.g.a. att de är män. Specerihandlarföreningens möte hålls i ett rum där kvinnor inte är välkomna. Medlemmarna är inte mindre konkurrenter till varandra än vad Svenska Hem är till dem, då specerihandlarna alla har var sin butik i Stockholm. Kvinnorna befinner sig längre ner i hierarkin inom den hegemoniska maskuliniteten än dessa män, som i sin tur befinner sig väldigt högt upp. Detta tillför dels att det är svårare för kvinnorna att hävda sig och dels att männen inte vill göra affärer med dem - eller att de ska få göra affärer överhuvudtaget. Specerihandlarföreningen agerar exempelvis inte mot Kooperativa Förbundet (KF, framtida Coop), som också är en konkurrent. Frithiof menar att KF är obetydlig i Sverige, och att de inte har någon konkurrens från dem. Logiskt sätt så borde KF som redan är etablerad med flera parter vara en större konkurrent än kvinnorna som bara driver *en* butik, inte tvärtom. Männen i specerihandlarföreningen ser dock kvinnorna som ett hot då de går in på 'deras' spelplan. Deras position i den hegemoniska maskuliniteten utmanas av kvinnorna. Även deras rum (specerihandlarområdet) blir utmanat. I följande scen där Frithiof pratar med en reporter från tidningen Nya Dagligt Allehanda om Svenska Hem ser vi hur Frithiof som har makt använder sig av strategi:

Reporter: Då förstår jag bättre hur saken ligger till. Det är värt en blänkare, det tycker jag.

Frithiof: Ja, folk har ju redan sin uppfattning om den här sortens kvinnor.

Reporter: Precis! Och om de dessutom utsätter stans hederliga och strävsamma specerihandlare för konkurrens...

Frithiof: Ja, *illojal* konkurrens!

Reporter: Just det! Så lär de inte bli populärare hos allmänheten.

Frithiof ser till att reportern skriver om Svenska Hem som "illojala konkurrenter", istället för att det är specerihandlarföreningen och grossisterna som bojkottar dem. Samma dag som artikeln publicerats får Svenska Hem en sten inkastad genom butiksfönstret. Här kan vi se ett tydligt exempel på hur den hegemoniska maskuliniteten och mediers makt samarbetar genom att de båda reproducerar den dominanta diskursen. Frithiof är en rik man i en viktig position som ordförande i specerihandlarföreningen och Tore är en manlig reporter. Tillsammans försöker de skapa en negativ bild av kvinnorna bland allmänheten. Enligt Kinna (medgrundare av Svenska Hem och Fröken Frimans bästa vän) så utmålas de som "samlingsfarliga vänsterkvinnor". Politik och klass tas också med i artikeln och kan skapa

ännu fler åsikter bland allmänheten. När Svenska Hem får stenen genom fönstret säger kvinnorna att *“De måste ha läst artikeln”* vilket tyder på hur mycket medier kan påverka allmänheten och hur personer med rum, och därmed mycket makt, kan dra nytta av strategi.

Till slut öppnas Svenska Hems butik, genom användandet av taktik. Det blir möjligt genom att Dagens Nyheter skriver en artikel om hur specerihandlarföreningen och grossisterna bojkottar Svenska Hem, vilket är ännu ett bevis för att medier har stor makt att påverka. Artikeln är i sin tur möjlig tack vare specerihandlarföreningens upprop. Uppropet öppnar upp en lucka för kvinnorna, vilket gör att de kan ta en del av specerihandlarområdets rum och öppna sin butik. Som Melin poängterar är tidpunkten och *“the spur of the moment”* avgörande (2008: 73). Om de hade försökt gå till tidningen tidigare hade det troligtvis varit förgäves eftersom de inte hade haft konkreta bevis och då inte kunnat ta en del av makten. Specerihandlarnas handlingar mot Svenska Hem är däremot strategi, som de kan planera i förväg eftersom de redan besitter makt. Denna strategi fallerar dock när kvinnorna får en möjlighet att utöva taktik.

9.3 Emmy

Emmy är i början av serien Lotties och Axels kokerska och driver deras kök. Hon har en stor kärlek för köket som plats och det är där som hon är mest självsäker. I andra situationer tittar hon ofta ner i golvet. När Svenska Hem senare behöver en föreståndarinna med varukännedom och skinn på näsan anställer de Emmy.

9.3.1 “Påverka? Hur skulle det se ut?”

Emmy är systematiskt nertystad av den dominanta diskursen. Hon är inte bara kvinna utan tillhör även en lägre klass och arbetar som hemhjälp hos Axel och Lottie. Här blir intersektionaliteten tydlig. Emmy är mycket påverkad av diskursen på så sätt. Det är tydligt att hon inte trivs med att inte få säga sin åsikt, hon uttrycker nämligen flera åsikter och ger förslag på utveckling, men avslutar alltid med *“jag sköter mitt, och låter andra sköta sitt”*, *“jag säger inget, så har jag inget sagt”* eller liknande. Emmy är därför ett bra exempel på hur pass påverkad en person kan bli av maktstrukturer. Följande scen utspelar sig i Emmys kök (i Lotties och Axels hem):

Fröken Friman: Ja, vad tycker Emmy om vår idé?

Emmy: Det inte min plats och tycka saker.

Fröken Friman: Jo, men jag vill gärna höra Emmys åsikt!

Emmy: Folk ska hålla sig till sitt, det är min åsikt. Hög som låg. Så fungerar det i världen. Det gäller manfolk och kvinnfolk också så att ni vet vad jag tycker. Men namnet får ni ändra. Kvinnornas andelsförening? Vad har det med mat och göra?

Fröken Friman: Det låter kanske lite formellt?

Emmy: Ja, det tycker jag! Definitivt! Och vad ni ska ha för varor det...det vet jag ju inte.

Fröken Friman: Vi tänkte ett ganska brett sortiment.

Emmy: Mhm, det är ett måste enligt min mening.

Fröken Friman: Emmy kanske skulle teckna en andel? Vara med och påverka.

Emmy: Påverka? Hur skulle det se ut? Nej! Jag sköter mitt. Som jag sa. Och låter andra sköta sitt.

Likt Rut så försöker Emmy genom språket överföra makten till någon annan, även om det i det här fallet snarare verkar som att hon är mer mån om att hon själv inte ska ha makt, hon vill inte sticka ut och på så sätt riskera att rubba den sociala ordning hon är van vid. Hon förminskar sig själv och på så sätt reproducerar hon också maktstrukturerna genom språket: ”*Folk ska hålla sig till sitt, det är min åsikt. Hög som låg. Så fungerar det i världen*”. Istället för att bryta dem, så reproducerar hon dem men inte lika slentrianmässigt som Rut. Emmy är mycket medveten om att dessa strukturer finns men accepterar och reproducerar dem istället för att försöka förändra dem. Det syns igen i följande scen, där Fröken Friman försöker övertala Emmy att ta jobbet som föreståndarinna på Svenska Hem:

Fröken Friman: Emmy kan väl åtminstone fundera på det?

Emmy: Det behöver jag inte. Men tack.

Fröken Friman: Kunskapen finns, det vet jag.

Emmy: Det kan så vara. Varukännedom har jag nog så det räcker. Räkna kan jag också, jag har alltid haft reda på kassan i de hushåll där jag tjänar. Inget herrskap har kunnat klaga.

Fröken Friman: Så vad fattas?

Emmy: Titlar är för folk med bildning och fint sätt.

Fröken Friman: Säger vem?

Emmy: Det är betydelselöst, för det är så det är. En apa som klättrar ju högre hon kommer desto mer visar hon rumpan. Jag vet vad jag är, det vet fröken också. Se på mig. Vem skulle tro på den här som föreståndarinna?

Återigen visar Emmy att hon accepterar strukturerna som de är, även om hon har kunskapen och karaktären som krävs för att ta jobbet så hindrar hennes föreställningar om vad folk ska tycka om henne att tacka ja till erbjudandet. Liksom Axel tänker hon på sitt anseende, hon är medveten om att om hon betar sig på ett sätt som inte förväntas av henne så kan hon åka ännu längre ner på hierarkin i den hegemoniska maskuliniteten. När Fröken Friman säger att hon skulle tro på Emmy som föreståndarinna ges Emmy en chans att faktiskt göra en förändring. När någon säger att hon kan åstadkomma något stort ändras hennes föreställning och hon tar jobbet. Den dominanta diskursen får i det här fallet ge vika för den oppositionella.

Däremot finns fortfarande indikationer på att Emmy fortsätter ha vissa föreställningar om hur saker bör vara. I köket och i andra mat-sammanhang (t.ex. på matmarknaden) vågar Emmy ta makt. I seriens kontext är köket den plats där det är accepterat att kvinnor har större kunskap än män. Emmy är som en annan person i dessa sammanhang. Hon tar oftare för sig och säger sin åsikt utan att lägga till något om att hon inte kan. Som sagt i delen *Axel & Lottie*, så är det dock fortfarande mannen som har övergripande makt över köket, vilket är viktigt att poängtera.

Emmy säger "*Någon makt är jag inte ute efter, men vad män ska vara bra för här, det begriper jag inte*", när Svenska Hem diskuterar om män ska få bli medlemmar eller inte. På samma sätt som inte män vill att kvinnor ska få göra affärer, vill inte Emmy att män ska få vara i köket. Detta kan bero på att hon inte vill förlora den makt hon faktiskt har, precis som Frithiof och specerihandlarföreningen inte vill förlora sin makt i affärsvärlden. Som Fröken Friman säger: "*Kan någon säga ett enda sammanhang där män är med och kvinnor får ta makt?*". Om män skulle gå in på 'Emmys' fält, skulle hon tvingas underställa sig mannen enligt den hegemoniska maskuliniteten. I den är det inte kunskap och kompetens som styr hur mycket makt en person har, utan vilket kön hen har och huruvida hen accepterar maktstrukturerna och hierarkin. Plats blir alltså också aktuellt här. Den fysiska platsen, köket eller matmarknaden, ger kvinnan makt så länge inte en man antrar den.

Det är en intressant aspekt att Emmy säger att hon inte är ute efter någon makt, samtidigt som hon är mån om att inte släppa in män på 'sitt' område. När hon däremot

säger sin åsikt gör hon det mycket bestämt och det är tydligt att hon vill vara med och påverka (även om hon själv påstår något annat). Att kunna uttrycka sina åsikter och få dem uppmärksammade ger makt, och att hon blir erbjuden tjänsten som föreståndarinna visar på att hon skapar makt genom något som för Svenska Hem är mycket värdefull – nämligen kunskap. Även om den kunskapen inte kan styra över en man, så ger den henne auktoritet bland de andra kvinnorna som inte kan lika mycket som Emmy. När Fröken Friman ger förslaget till Kinna om att de borde starta ett livsmedelskooperativ påpekar Kinna att de inte kan någonting om livsmedel. De blir därmed beroende av Emmy och hennes kunskap, vilket är ett bevis på att Emmy innehar mer makt och mer auktoritet än hon först tror. Det är också ännu ett bevis på hur starkt rotad en diskurs kan vara, och hur dess maktstrukturer styr över människors föreställningar och handlingar.

10. Medier, samhälle och mening

Hittills har vi diskuterat materialet nära. Ett av huvudresultaten i vår analys av Fröken Frimans krig är att diskurser påverkar karaktärerna i stor grad och att de utmålade maktstrukturerna är hårt inbäddade. Det är också märkbart att kvinnan är underordnad mannen i serien. Däremot kan vi också se, som både Fairclough och Hall tar upp, att diskurserna förhandlar om makt, exempelvis förhandlingen mellan Axel och Lottie som ju slits mellan olika diskurser. I det här kapitlet vill vi bredda diskussionen och utifrån de teorier vi tagit upp diskutera kopplingen mellan ett enskilt program, medier i stort och samhället. Medier och samhället påverkar varandra, i en cirkel av mening och människor använder sig till stor del av medier för att skapa sig en bild av världen (Bruhn Jensen, 2009: 27; Dahlgren, 2012: 417). Medierna påverkas också av samhället eftersom det är där som dem skapas. På så sätt så både påverkar och påverkas vi av medier. Det är lite som hönan och ägget – frågan om vad kom först. Denna fråga är naturligtvis inte möjlig att svara på utifrån vår studie, men är viktigt att ha i åtanke eftersom meningsutbytet är nyckelfaktorn i relationen mellan medier och samhälle. Vad betyder diskurserna och maktstrukturerna i FFk i den större kontexten? De diskurser som identifierats i serien både påverkar och påverkas av samhället i meningsutbytet. Det är således svårt – och dumdrigt – att försöka skilja på dem för mycket.

Det är inte bara själva handlingen i sig som påverkar och påverkas utan även TV-mediet. Som tidigare nämnts är det viktigt att beakta produktionen och bakgrunden till en diskurs eller social händelse (Fairclough, 2002 [1995]: 59f). Enligt Stuart Hall (1996 [1980]: 129) så är TV-mediet en egen diskurs, som har och ger vissa bestämda förutsättningar. Denna diskurs är som alla andra präglad av historiska händelser och dessutom beroende av audiovisuella medel, vilket gör att handlingen har bestämda förutsättningar i hur den kan berättas för en publik. Här kommer vi in på Halls modell inkodning/avkodning, som även är ihopkopplad med meningsutbytet mellan medier och samhälle. TV-mediet och texten (FFk) är skapade i en viss kontext vilket kan – som tidigare nämnts – avslöjas genom kritisk diskursanalys. Mottagaren i sin tur tolkar texten i en viss kontext och med en viss kulturell bakgrund. Dessa processer påverkar själva texten. Med tanke på det gammalmodiga språket och kulturella historieskildringar i FFk så finns det anledning att tro att yngre personer tolkar texten annorlunda än äldre personer, likväl som att personer med feministiskt ställningstagande tolkar den annorlunda än personer med annan politisk ståndpunkt. SVT kallar serien för en 'dramakomedi', och att de valt att ta

hjälp av humor kan ses som ett försök att nå en bredare publik eftersom det stundvis kan lätta upp allvarliga ämnen som sociala orättvisor. På så sätt blir det tydligt att de eftersträvar att nå upp målet för public service och stödja folkbildningen.

I FFK har vi sett hur kvinnor är underordnade män. Den hegemoniska maskuliniteten är ett faktum och det finns många platser och rum som män har makten över. Igen som Sandra Harding skriver:

In virtually every culture, gender difference is a pivotal way in which humans identify themselves as persons, organize social relations, and symbolize meaningful natural and social events and processes. And in virtually all cultures, whatever is thought of as manly is more highly valued than what is thought of as womanly (1986: 18).

Detta är onekligen ett problem. Dessa strukturer reproduceras om och om igen. Det är därför sådana här forskningsprojekt bör finnas. Som vi tidigare uppmärksammat i uppsatsen så kan dessa strukturer förändras när vi synliggör och kritiserar.

Varför är då detta ett problem? Finns det något som talar för att någon eller några kan gynnas av den ojämsställda genusstrukturen? Enligt Fairclough bör man inom kritisk diskursanalys ställa sig frågan om problemet *behövs* för att bevara den sociala ordningen (2001: 125f). Connell skriver om *den patriarkaliska utdelningen*, som innebär att mäns resurser är större än kvinnors, både ekonomiskt och socialt (Connell, 1995: 106f, 202; Connell, 2009: 188). För en man högt på den hegemoniska stegen kan det naturligtvis finnas ett intresse att bevara rådande genusroller för att han ska kunna behålla makten, men det gäller även för kvinnor som också kan tjäna på upplägget. Rut i FFK fungerar som ett exempel på detta, hon får inflytande genom sin man och får på så sätt större makt. Vidare menar Connell att "genus är ett sätt att organisera social praktik", och att det i den benämningen är ett sätt att organisera samhället (1995: 95), vilket är en vidare anledning till att problemet 'behövs'. Men även om fördelar kan ges till både kvinnor och män så bidrar den nuvarande genusordningen till negativa egenskaper i det socialt konstruerade genusrollerna, så som våld bland män och förtryckande bland kvinnor (Connell, 1995: 107f; Connell, 2009: 190). Även om dessa händelser sker på grund av enskilda individer så hade det skett i mindre utsträckning om genusordningen sett annorlunda ut, eftersom män historiskt sett ofta använder våld för att ta och upprätthålla makt (ibid.). Ojämsställdheten är alltså inbäddad i genusordningen, varför den borde kritiserar och förändras. Ett exempel från FFK är att Rut kanske är lycklig där hon är, men att Lottie i förlängningen känner sig förtryckt eftersom hon är styrd av sin make. När kvinnor får fördelar av den hegemoniska

maskuliniteten finns det risk för att de får det genom att utnyttja andra kvinnor, så som städare och hushållerskor som kan ta hand om hemmet och att dessa personer ofta befinner sig i utsatta situationer på grund av ekonomi och/eller social status (Connell, 2009: 189). En patriarkalisk genusordning bidrar således till förtryck på många plan i samhället.

I FFK förtrycks kvinnor av den patriarkaliska ordningen, vilket bidrar till att motståndsrörelsen bildas. Enligt Connell är makt inte konstant, utan:

Förtryckande lagar möttes av krav på reformer – som den mest berömda av alla feministiska kampanjer, den för kvinnlig rösträtt (Connell, 2009: 108f).

Fröken Frimans engagemang är således viktigt och visar på missnöje i samhället. Det är också tydligt att personer som verkar nöjda med sitt liv ändrar sig när de får upp ögonen för ny kunskap. På så sätt är FFK en viktig serie, genom att en public service-kanal visar en historia om kamp för kvinnors rätt i samhället kanske SVT kan öppna ögonen på personer som inte förr har reflekterat över ojämlikheten. Detta är viktigt eftersom ojämställdhet finns kvar än idag. Hur kan det vara så? Enligt Connell tar sociala förändringar lång tid att tränga in i samhället, och genusrollerna fortsätter återskapas genom genusbestämda handlingar (2009: 102, 104). Många män kan dessutom få en känsla av att feminismen anklagar dem för något (Connell: 1995: 206). Detta finns tydliga exempel på i dag. Begreppet 'vit kränkt man' har växt fram under de senare åren som en reaktion på detta, och innebär att vissa privilegierade män inte kan hantera det faktum att någon eller något hotar deras ställning och försvarar sig således med att mena att de personligen aldrig sett ned på kvinnor eller andra utsatta grupper. De misslyckas med att se maktstrukturer, men reproducerar samtidigt dem genom att försvara sig. Vidare är det viktigt att poängtera att historier som den om Fröken Friman ofta blivit bortglömda i historien. För att koppla tillbaka till Hardings argument om att det är män som satt förutsättningarna för vetenskapen, gäller samma sak för historieböckerna.

10.1 En kritisk blick på analysen

Eftersom detta arbete har en genomgående kritisk ansats ämnar vi även att diskutera våra resultat och analys. I en tidigare diskussion om fallgropar i kritisk diskursanalys varnar Peter Berglez om att vara alltför teoridriven i analysen (Berglez, 2010: 285), vilket är viktigt att reflektera över. De delar som valts ut i analysen representerar en rättvis bild av materialet, och tillåter en mer öppen tolkning av maktstrukturer men valda delar är såklart

påverkade av den genomsyrande feministiska ståndpunkten, vilket är en påminnelse av att vi inte är neutrala i denna uppsats. Att valet föll på enskilda karaktärer i materialet beror på, som tidigare nämnts, att de genom handlingen ger en tydlig bild av diskurser och dess dynamik, hur de samspelar och förändras. Eftersom en av frågeställningarna är: *Finns det diskurser och maktstrukturer i serien Fröken Frimans krig? Hur ser dem ut? Hur tar de sig uttryck? Hur förhandlas och förändras dessa?*, så lades fokus på de diskurser som ger en tydlig bild av dess relation till makt. Hade analysen varit alltför teoridriven hade valet möjligtvis fallit på att gå djupare in på Fröken Frimans diskurs, som slits mellan suffragettrörelsen i London och patriarkala motgångar i Sverige, vilket kanske hade varit det mer självklara valet i en feministisk undersökning. Denna diskurs är dock mycket tydlig och enklare att förstå, varför det har varit mer fruktbart att välja andra delar av texten för öka chanserna att generera mer ny kunskap och mejsla ut dolda strukturer, vilket är en förutsättning för att kunna kritisera dem.

11. Hur lång tid är tillräckligt?

Analysen i denna undersökning visar att det finns diskurser och könade maktstrukturer i FFk. Maktstrukturerna ger mannen mer makt än kvinnan. Men vi har även sett att kvinnor kan utnyttja taktiker och sin ställning i den hegemoniska maskuliniteten för att få mer makt. Genom att plocka ut delar och dialoger från materialet har vi lyckats identifiera vilka diskurser och maktstrukturer som finns FFk och det har förts en diskussion om kopplingen mellan serien, medier i stort och samhället där det finns ett meningsutbyte. Som nämnts i *Metod och metodologi*, så har även dominans, hierarki, påverkan, förhandling och förändring varit viktigt. På så sätt har vi vidare kunnat synliggöra diskurser och maktstrukturer men även sett hur dynamiska de är. Den hegemoniska maskuliniteten och rum och plats har hjälpt till med detta. Teorierna om dessa begrepp visar att genusordningen är djupt rotad (platser, förhållanden etc. i serien) och att den är en stor och viktig del i hur diskurserna ser ut. Här blir frågan om hönan eller ägget aktuell igen. Ser diskurserna ut som de gör p.g.a. en stark genusordning eller ser genusordningen ut som den gör p.g.a. starka diskurser? Vi menar att de påverkar varandra och att de därför inte går att sära på helt. Nåväl så avslöjar denna cirkel den historiska aspekten med den dominanta diskursen eftersom den oavsett vad som "kom först" är en del av den. Den oppositionella diskursen är baserad på dels suffragetrörelsen i England, som Fröken Friman stött på under sin år där. Den är även baserad på den dominanta diskursen; utan den hade inte den oppositionella diskursen "behövts". Kärleksdiskursen är i sin tur baserad på historiken mellan två människor, exempelvis Lotties och Axels historia som lett upp till händelserna i serien.

Den hegemoniska maskuliniteten och plats och rum har tydligt visat hur makt produceras och reproduceras. De har varit viktiga verktyg för att vidare få förståelse för diskurserna och maktstrukturerna. Det är viktigt att förstå att diskurser skapas utifrån olika processer eftersom diskursen inte bara styrs av uppenbara företeelser, utan också sådant som sker undermedvetet, därav valet av bifigurerna i analysen. Processer så som påverkan, förhandling och förändring. En del i detta är att diskurser och maktstrukturer produceras och reproduceras i den hegemoniska maskuliniteten, plats och rum.

Vi kan i materialet se många tydliga referenser till nutida Sverige. Frågor som var aktuella på den tiden som serien utspelar sig, som även är aktuella idag. Ett exempel är när kvinnorna som startar Svenska Hem diskuterar om de ska tillåta män som medlemmar eller inte. Åsikterna går isär, då vissa inte vill att män deltar medan andra menar att det blir

kontraproduktivt om man ska främja jämställdhet och inte tillåter män att vara delaktiga. Detta är en aktuell fråga än idag. Vem får vara feminist? Kinna tar upp detta flera gånger i serien, som skeptiker till att acceptera män och exempelvis gifta kvinnor som feminister. Liknande diskussioner pågår i dag, där t.ex. kvinnor som klär sig i utmanande kläder, inte klassas som feminister enligt alla (se exempelvis dessa debattinlägg <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/katrinekielos/article18068567.ab>, <http://hej.blekk.se/2013/07/07/femme-tastiska-forebilder/>). I FFk finns en scen där Kinna pratar med Kooperativa Förbundets ordförande om artikeln Frithiof såg till att skrivas vilket ledde till stenattacken mot Svenska Hem. Han säger då: *“Folk har alltid skrämts av nya idéer, så är det. Men att sprida lögnen i pressen och reta upp allmänheten till våldsamerhet det är för jävligt”*. Att kvinnor ska ha lika rättigheter som en man må ha varit “nya idéer” i förra sekelskiftet, men det finns fortfarande maktskillnader mellan kvinnor och män (Connell, 1995: 106f, 202; Connell, 2009, 188). Varför är det fortfarande “skrämmande”? Varför finns det fortfarande våldsamerheter mot kvinnor? Det kan sannerligen inte skyllas på att det är för att det är nytt. Det verkar dock fortfarande vara just skrämmande när ens roll i den hegemoniska maskuliniteten utmanas enligt Connell. Förändringar sker, men under lång tid. Connell menar också att det pågår ett försvar av den hegemoniska maskuliniteten och att den har stora resurser (1995: 210), ett exempel på detta är 'vita kränkta män'. Detta är en indikation på att den könsliga fördelningen fortfarande lever och frodas, vilket tidigare visats sig öka förtryck och sociala orättvisor. Att det tar tid att ändra strukturer är förståeligt, men hur lång tid är tillräckligt? Är inte ett århundrade tillräckligt för att kunna sprida kunskap och förändra den allmänna uppfattningen om att män och kvinnor är lika mycket värda? SVT gör ett försök i FFk att fortsätta den debatt som redan finns i samhället (Sverige) och synliggöra den kamp som fortfarande förs av feministiska grupper. Ibland kanske det krävs att visa de förhållandevis extrema exempel som fanns i förra sekelskiftet för att uppmärksamma hur lik genusordningen till viss del är i dag.

Vi är av åsikten att ju fler som sätter sig in i feminismen, desto större chans att minska ojämlikhet. Avsikten med den här uppsatsen är att sprida kunskap och därmed öppna ögonen på de som kanske inte ser de maktstrukturer som finns. Det är därför bra att just SVT valt att göra en sådan här produktion, eftersom de är en av Sveriges största medieinstitutioner. Undersökningar visar att public service har högt förtroende i Sverige (<http://www.som.gu.se/aktuellt/SOMkalendern2012/15-december/> 2014-04-04). Att studera SVT:s program säger därmed något om vad som denna institution menar är viktigt för sina tittare – och därmed vad som är viktigt i samhället.

I vidare forskning vore det intressant att titta närmare på hur debatten förs idag: var ligger argumenten hos dem som vill bevara den rådande maktstrukturen? Är det enbart på grund av den hegemoniska maskuliniteten eller finns det andra orsaker? Det vore bra att komplettera med argument från feministiska skribenter, så som att analysera blogginlägg och artiklar (likt de debattinlägg som länkats ovan) för att kunna göra en ännu tydligare jämförelse mellan den historiska och nutida kampen för jämställdhet. Det är också av intresse att göra en receptionsanalys hos publiken av FFK för att tydligt se hur serien tagits emot och hur den kan ha spritt kunskap. Som nämnt tidigare så menar vi att det inte kan finnas för många feministiska medieforskningsstudier. Varje ny text som studeras kan frambringa ny kunskap, kritik och förändring och det finns ingen anledning till att sluta förrän medier och samhälle är jämställda mellan män och kvinnor. Viktigt är även att forskningen inte stannar inom akademien. Forskningen som görs måste nå ut i resten av samhället också, för att göra som mest förändring. Exempel kan vara att företag och myndigheter tar del av studier eller att det skrivs om det i dagspressen då alla inte kan ta till sig akademiskt språk, eller har tillgång till det.

Feminister får ofta kritik för att vara radikala, bittra och manshatande (likt den kommentar om Svenska Hem som "*samhällsfarliga vänsterkvinnor*"). Detta är dock inte den bild vi vill förmedla. Vårt mål är att det ska vara jämställt mellan kvinnor och män – inte att det inte ska få finnas kön eller genusidentiteter. Skillnaderna ska inte innebära diskriminering och förtryck, och det är viktigt. Genom den här undersökningen visar vi att feminismen har en vetenskaplig förankring och att den feministiska debatten inte förs på lösa grunder. Förändring är möjligt och mediers påverkan kan inte bara ses som negativ, utan även något positivt. På samma sätt som skeva maktstrukturer reproduceras genom medier, kan jämställda reproduceras och därav kan och bör medier vara en del av lösningen.

Referenslista

- Alvesson, Mats & Kaj Sköldberg (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Berglez, Peter (2010). "Kritisk Diskursanalys". I: Ekström, Mats & Larsåke Larsson (red). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 265-288.
- Billig, Michael (2008). "The language of critical discourse analysis: the case of nominalization". *Discourse & Society*. Vol 19. Nr 6. Sid. 783-800.
- Blue, Morgan Genevieve (2013). "The best of both worlds? Youth, gender, and post-feminist sensibility in Disney's Hannah Montana". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 4. Sid. 660-675.
- Bragg, Sara & David Buckingham (2013). "Global concerns, local negotiations and moral selves". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 4. Sid. 643-659.
- Bruhn Jensen, Klaus (2009). *Medier och samhälle: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Brunsdon, Charlotte (2013). "Television crime series, women, police, and fuddy-duddy feminism". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 3. Sid. 375-394.
- Byerly, Carolyn M. och Rebecca Reviere (2013). "Sexual messages in black and white: A discourse analysis of Essence and Cosmo". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 4. Sid. 676-692.
- Connell, R.W. (1995). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, R.W. (2009). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Coon, David R. (2011). "Putting women in their place". *Feminist Media Studies*. Vol 11. Nr 2. Sid. 231-244.
- Dahlgren, Peter (2012). "Medborgarkulturer via medierna: en förutsättning för demokrati". I: *Medierna och demokratin*. Nord, Lars & Jesper Strömbäck (red). Lund: Studentlitteratur. Sid. 405-430.
- Dean, Jonathan (2010). "Feminism in the papers: Contested feminisms on the British quality press". *Feminist Media Studies*. Vol 10. Nr 4. Sid. 391-407.
- de Certeau, Michel (2011 [1984]). *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University of California Press.
- Fairclough, Norman (2002 [1995]). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, Norman (2001) "Critical discourse analysis as a method in social scientific research" I: *Methods in Critical Discourse Analysis*. Meyer, Michael & Ruth Wodak (red). London: SAGE. Sid. 121-138.

- Fairclough, Norman (2008). "The language of critical discourse analysis: reply to Michael Billig". *Discourse & Society*. Vol. 19. Nr 6. Sid. 811-819.
- Farvid, Panteá & Virginia Braun (2013). "The 'Sassy Woman' and the 'Performing Man': Heterosexual casual sex advice and the (re)constitution of gendered subjectivities". *Feminist Media Studies*. Vol 14. Nr 1. Sid. 118-134.
- Foucault, Michel (1982). "The Discursive Regularities". I: *The archaeology of knowledge and the discourse on language*. New York: Pantheon books. Sid. 19-39.
- Giddens, Anthony & Karen Birdsall (2007). "Människans sexualitet". I: *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 353-387.
- Gilje, Nils & Harald Grimen (2007). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Gray, Jonathan and Amanda D. Lotz (2013) "A Robust and Dynamic Field", *Media, Culture & Society*, 35(8): Sid. 1019-1022.
- Hall, Stuart (1996 [1980]). "Encoding/decoding". I: *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies, 1972-79*. Hall, Stuart, Dorothy Hobson, Andrew Lowe & Paul Willis (red). London: Routledge in association with the Centre for Contemporary Cultural Studies, University of Birmingham. Sid. 128-138.
- Hall, Stuart (2013) [1997]. "The Work of Representation". I: Hall, Stuart, Jessica Evans & Sean Nixon (red.) . *Representation*. London: SAGE. Sid. 1-47.
- Harding, Sandra G. (1986). *The science question in feminism*. Ithaca: Cornell Univ. Press.
- Harding, Sandra G. (1991). *Whose science? whose knowledge?: thinking from women's lives*. Ithaca, N.Y.: Cornell Univ. Press.
- Jaggar, Alison M (1989). "Love and knowledge: Emotion in feminist epistemology". *Inquiry: An Interdisciplinary Journal of Philosophy*. Vol 32. Nr 2. Sid. 151-176.
- Jarlbro, Gunilla (2006). *Medier, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, Marianne & Louise Phillips (2012 [2002]). "Critical discourse analysis". I: *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage. Sid. 60-95.
- Kadir, Shaira & Joanna Tidy (2013). "Gaze, gays and Aunty Gok". The disciplining of gender and sexuality in *How to Look God Naked*". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 2. Sid. 177-191.
- Laughey, Dan (2007). *Key Themes in Media Theory*. Maidenhead: Open University Press.
- Lazar, Michelle M. (2005). "Performing State Fatherhood: The Remaking of Hegemony". I *Feminist critical discourse analysis: gender, power, and ideology in discourse*. Lazar, Michelle M. (red). New York: Palgrave Macmillan. Sid. 139-163.
- Lazar, Michelle M. (2009). "Communicating (post)feminisms in discourse". *Discourse & Communication*. Vol 3. Nr 4. Sid. 339-344.

- Melin, Margareta (2008). *Gendered journalism cultures: Strategies and tactics in the fields of journalism in Britain and Sweden*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Nash, Meredith (2013). "Brides N' Bumps. A critical look at bridal pregnancy identities, maternity wedding dresses, and post-feminism". *Feminist Media Studies*. Vol 13. Nr 4. Sid. 593-612.
- Press, Andrea. L (2012). "The price of motherhood: feminism and cultural bias". *Communication, Culture & Critique*. Vol 5. Nr 1. Sid. 120-125.
- Thompson, John B. (2001). "Kommunikation och socialt sammanhang". I: *Medierna och moderniteten*. Thompson, John B. Göteborg: Daidalos. Sid. 19-60.
- Wodak, Ruth (2001). "What CDA is about - a summary of its history, important concepts and its developments". I: *Methods in Critical Discourse Analysis*. Meyer, Michael & Ruth Wodak (red). London: SAGE. Sid. 1-13.
- Wodak, Ruth (2010). "The glocalization of politics in television: Fiction or reality?". *European Journal of Cultural Studies*, 3(1): Sid. 43-62.

Internet

- Hej Blekk, blogg (2013-07-07). "Femme-tastiska förebilder". <http://hej.blekk.se/2013/07/07/femme-tastiska-forebilder/> (Hämtat 2014-04-15).
- Kielos, Katrine (2013-12-22). "Beyonce skakar rumpa för att upphäva gränser". <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/katrinekielos/article18068567.ab> (Hämtat 2014-04-15).
- SOM-Institutets hemsida. "Förtroende för medierna 2011". <http://www.som.gu.se/aktuellt/SOMkalendern2012/15-december/> (Hämtat 2014-04-04).
- SVT:s hemsida. "Det här är public service". <http://www.svt.se/omsvt/fakta/public-service/det-har-ar-public-service> (Hämtat 2014-04-04).
- SVT:s hemsida (2013-11-29). "Inte alla strider är blodiga". <http://www.svt.se/froken-frimans-krig/inte-alla-strider-ar-blodiga> (Hämtat 2014-03-28).
- SVT:s hemsida (2014-03-03). "Klart för en ny säsong av Fröken Frimans krig". <http://www.svt.se/froken-frimans-krig/klart-for-ny-sasong-av-froken-frimans-krig> (Hämtat 2014-03-31).